

Z 2717

SNIMANO!

Z A P I S N I K

sa sastanka predsjednika Republike Hrvatske dr Franje Tuđmana
s delegacijom Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercego-
vine uz nazočnost dužnosnika Republike Hrvatske, održanog
u Zagrebu, 27. prosinca 1991. godine

Početak u 18,00 sati.

Predsjedava: DR FRANJO TUĐMAN, predsjednik Republike
Hrvatske

PREDsjEDNIK:

Gospodo, možemo početi. Pozdravljam goste,
delegaciju HDZ-a iz Bosne i Hercegovine, da porazgovorimo
o monentalno najvažnijem pitanju Hrvatske, pa i Bosne i
Hercegovine. Mislim da ne treba da dajem nekakvo uvodno
slovo, a tek toliko da kažem Hrvatska je svoje medjunarod-
no priznanje izbcrilo, ono je tu i više je ne može osujeti-
ti nitko, iako su tome suprotstavljale moćne medjunarodne
snage, ali sa medjunarodnim priznanjem Hrvatske kriza

bivše Jugoslavije se prenaša u Bosnu i Hercegovinu, i bilo bi dobro da nam gospoda iz Bosne i Hercegovine iznesu svoje vidjenje uopće kako je to bilo sa zahtjevom, sa priznanjem Bosne i Hercegovine, kakvo je reagiranje bilo srpske strane, zatim što se to zbiva sa prihvaćanjem od strane Bosne i Hercegovine, jugoslavenskog dinara, da li je to praktično prihvaćanje ostanka Bosne i Hercegovine u toj mјini-Jugoslaviji, odnosno velikoj Srbiji, i u svezi s time kakvo ćemo stanovište zauzeti glede hrvatskog dijela Bosne i Hercegovine.

Sada sam na radiju upravo čuo da je Milošević u razgovoru sa Gligorovim u Makedoniji, Milošević lično. Prema tome, ušli smo u završno razdoblje te jugoslavenske krize.

Čini mi se da je i ovo prigoda da razmotrimo i stanovite raznolikosti u pogledima politike HDZ-a Bosne i Hercegovine koje postoji i izmedju vas u Bosni i Hercegovini, tako da bi i to mogao biti jedan radni sastanak sa težnjom da utvrđimo strategiju hrvatske politike, hrvatske politike u cjelini, pa prema tome i HDZ-e Bosne i Hercegovine u razdoblju koje je pred nama.

Gospodin Kljujić imate riječ!

STJEPAN KLJUDIĆ:

Hvala. Ja bih pozdravio sve prisutne. Kao što vam je poznato Predsjedništvo i Vlada istodobno zatražili su međunarodno priznajje Bosne i Hercegovine. Za takav postupak

mi smo održali jedan krug razgovora, sastanaka, pripremili se i mada smo bili sa srpske strane upozorenici da ukoliko to uradimo onda će izbiti rat za svakog čestitog čovjeka mi nismo imali izbora izmedju predaje Crnoj Gori i Srbiji i nezavisnosti Bosne, ja mislim da je svatko prema svojoj savjesti glasao za nezavisnost.

U tom pogledu mi smo brže nego što se to očekivalo, dakle mi smo to uradili u petak, iako je ponedjeljak bio zadnji rok, i sada naravno runda odlučivanja u Evropi da li ispunjavamo, ne ispunjavamo, što možemo korigirati itd, ali od toga se ne može odustati, odnosno one snage u Bosni i Hercegovini koje su za suverenu Bosnu i Hercegovinu ne mogu odustati i tu su Muslimani i SDA i čak komunisti SDP, odigrali isto tako značajnu ulogu i dali podršku.

Za nas i za HDZ u tom pogledu nije bilo nikakve dileme jer je to i naša programska orijentacija i naše zacrtano prije godinu dana da smo za suverenu Bosnu i Hercegovinu dok i malo postoji šansi da se ona ostvari.

Moram vam reći da smo poslije toga u petak imali, odnosno u ovaj utorak imali razgovor sa vojnim vrhom. Došli su Kadrijević, Adžić i Vasiljević. Razgovor je bio vrlo naporan, ali saopćenje, neznam da li je do vas gospodine predsjedniče došlo, može se vidjeti da smo tu isto izborili neke pobjede bez obzira što ostaje krajnje pitanje **koliko se može vjerovati armiji i koliko će ona poštivati**

taj dogovor, ali tu smo izvojevali slijedeće;

- da će armija priznavati civilnu vlast i da se neće miješati u raspad Bosne i Hercegovine nego da će ga prepustiti političkim strankama, to je prvo.

Dalje, da prihvaca istragu za zločine u istočnoj Hercegovini, pred civilnim sudom, što mi sada moramo pokrenutisa jednom grupom pravnih stručnjaka itd, treće....

- / .

... što mi sada moramo pokrenuti sa jednom grupom iseljenici sa toga područja - to je selo Ravno, Trebinja, Vela Medja itd. vrate.

I četvrti, bilo je govora o vojnoj industriji. U jednom trenutku Kadijević je rekao : da, vi sve tražite od armije, ali armiji ništa ne dajete. Kada ćete dati pare i vojnike armiji?

Predsjednik Izetbegović je ustao i rekao - kada prekinete rat u Hrvatskoj.

Onda je Kadijević posebno na njih upućivao poruke kako ja treba ovdje kod vas da urgiram da Hrvatska prekine rat, jer po njegovoj ocjeni Hrvatska je sada ona koja ratuje i, ukoliko se to ne dogodi, on je rekao da će uzvratiti dosad nevidjenom mjerom.

Ovdje ja ništa ne komentiram, ja samo prenosim dijalog koji je izmedju nas vodjen.

Ja vam moram reći da se on držao tako bahato da nijednom nije spomenuo moje ime, iako se direktno obraćao direktno meni, iako je inzistirao da ja moram biti na tom sastanku, dok je Radovanu Karadžiću tepao itd.

U jednom trenutku je tražio da promjenimo ministra obrane na što sam ja rekao da je HDZ dobio izbore i HDZ ima ministra obrane. Ako želi gospodin Kadijević da mijenja ministra obrane, mora da dobije izbore.

I najzad četvrta stvar o kojoj je gospodin

Tudjman sada rekao, to je pitanje dinara, što je za nas sve veliko iznenadjenje, što je u stvari jedna akcija koja je bespriječno diskretno provedena, koja je nas zatekla, jer nitko nije znao ni u Vladi, niti su bosanska dva ministra, od kojih je jedan Srbin, jedan Musliman, koji još figuriraju u beogradskoj Vladi nas obavijestili, ali mi smo poduzeli odredjene mјere i sigurno ćemo sada postaviti idući tjedan kattegorički da se od toga dinara ogradimo.

Ja vam mogu reći da je predsjednik Pelivan već dao zahtjev za nacrt bosanskog novca.

Medjutim, pošto to ide dosta sporo, vi imate tu neko iskustvo, ja bih volio, da netko možda od vas, iz vaše Vlade, da ga povežemo sa našim predstavnikom da nam date pomoć kako i gdje da se štampaju, ali u svakom slučaju i Predsjedništvo i Vlada će u narednih tjedan dana, bez obzira na blagdane morati da donese odluku kojom se izdvaja iz toga financijskog kruga, tim prije što nitko nas nije ni pitao, a druga stvar, u nekoliko kontakt emisija koje su bile na Radio Sarajevu narod je progledao, bilo je mnogo pitanja - dobro, vi hoćete da nam zaštitite kaže, sa hrvatskim dinarom i sa prilivom dinara iz Hrvatske, ali što je, kaže, sa ovim iz Beograda, jer tamo se štampa?

Tako da je to jedna zadaća koju mi moramo odraditi, kao i pitanje namjenske industrije.

U tom pogledu, ja mislim, bar kada govorim o sebi lično i ljudima iz Stranke, nama treba za to stručna pomoć.

Ja bih volio da odem iz Zagreba, a da mi netko kaže, u takvom slučaju kada ste uvučeni u taj jugoslavenski dinar, potrebno je da uradite to, to i to, da možemo obaviti konsultacije sa SDA i da možemo Juri Pelivanu dati zadaću da je odradi u tom smislu.

Da postoji dobra volja da se izbjegne prisustvo toga dinara, to nije iz političkih, to je čisto iz materijalnih, a i patriotskih nekih osjećanja, u to ne trebate sumnjati.

Kako ćemo to izvesti, molim vas, pomozite nam.

Ja bih želio da kasnije malo još da kažem o disciplini u Stranci i o strategiji koju treba da zauzmem. Mislim da je vrijeme dosta delikatno i ono što se dogovorimo večeras, ono što zauzmem stavove, da se provode. Tko nije spreman da to provodi, molim vas, počev od mene, neka se povuče, neka osigura onu liniju koja je hrvatska, koja je strateški najvažnija.

Ali, ja vas moramo ovdje izvjestiti da nam je Stranka, odnosno ljudi koji rade u organima vlasti Bosne i Hercegovine da su ovaj dio posla dosada odradili, čini mi se, na jedno opće zadovoljstvo i da za mnoge, i vas, je bilo iznenadjenje kako je Bosna i Hercegovina energično, brzo i na vrijeme za tražila nezavisnost.

Ja ne bih želio sada da bilo kakve poene uzimamo ili da govorimo nešto u pozitivnom ili negativnom duhu, ali vi morate znati da kod nas postoji 31% Srba. Da njihov upliv u državnom i javnom životu je još uvijek 60%.

... koliko ćemo to moći učiniti, koliko je potrebno priprema, to je druga stvar, ali mislim da se razgovori svede na ovo - Muslimani su spremni da razgovaraju o Bosni i Hercegovini, unutar kakav će biti modus života, ljudska prava, pa čak i neke regije, a Srbi su isključivo za podjelu Bosne i Hercegovine, sa tezom u regijama srpskim važiti će savezni zakon, a pitam ja što je to savezni zakon, Karadžić reći ti meni narodnim jezikom hoće li to važiti zakon iz Sarajeva ili Beograda, jer oni stalno idu na saveznu državu, savezne države nema, kaže, da će iz Beograda.

Tako da oni predsjedničke inzistiraju na toj podjeli, a Muslimani su za suverenu Bosnu i Hercegovinu sa određenim kompromisima da svaki ima vlast na svojoj teritoriji, a onda postoji neki centralni

PREDSJEDNIK:

Dobro, da li ste u tim razgovorima, u podjeli ušli u materiju?

STJEPAN KLJUJIĆ:

Nismo, zato što oni neće da udju u konkretno. Mi smo njih stalno dovodili u situaciju dobro gospodo, poštoto vi imate te ideje i to sve, dajte napište te papire i kada su prvi papir napisali bilo je ovako Bosna i Hercegovina u federalnoj Jugoslaviji sa Srbijom i Crnom Gorom potpuno ravnopravni. Ja sam rekao mi o tom papiru ne možemo rasprav-

ljati, što ćemo o tome raspravljati, taj papir je neprihvativ za nas.

PREDSJEDNIK:

Ne, o podjeli je riječ.

STJEPAN KLJUJIĆ:

Ne, ne, kurvini su to sinovi, neće oni da kažu, idemo mi podijeliti, pa vama ovo, nama ono, neće oni to, nego kažu, tamo gdje je pet posto Srba, to je Srbija, e sada vi izvolite. Oni točno znaju draga gospodo što nama nude i tu nema nikakve razlike izmedju bilo kojeg srpskog političara gospodine predsjedniče, od Šešelja koji je četnik do onog Mičunovića koji je tamo za demokrate, svi potpuno isto daju zapadnu Hercegovinu bez Stolca i Mostara, razumijete i na granici Neretve, a ostalo je njihovo, i tu permanentno nastoje to uraditi. Pošto mi nismo ni razgovarali o tome na takav način, niti sam ja imao kakave upute niti bi ja prihvatio da ja sam uopće pregovaram o tome, izvinite, ja mislim da sam ja nastojao u tim razgovorima stalno da oni nama daju papir, a oni to fino uvlače u kantonizaciju, i mi bi prihvatali po mojoj procjeni kantonizaciju, a ako bi jedan kanton bio Livno, polovica Kupresa, Bugojno, Travnik, Gornji Vakuf, na toj teritoriji mi smo u absolutnoj većini, ali ako dodje do zemljopisne karte, oni to ne prihvataju jer kantoni bi mora-

li imati neku logiku komunikacija, geofizičkog položaja itd, itd.

PREDSJEDNIK:

Hvala. Tko želi dalje?

(Upadica: Ne čuje se.)

STJEPAN KLJUJIĆ:

Poslije, sastanak sa Kadijevićem je bio poslijе američke izjave i to su oni tražili i mi smo smatrali kao želja vojske da dobije odredjene garancije.

(Upadica: Da li su išta govorili o toj izjavi?)

Nisu. Oni su rekli da mi ne brinemo što svijet govori, da je armija čvrsto odlučila da se drži ustava, itd, pazite to je paradoks, a ja treba Adžiću da kažem, kako ste po ustavu pustili Sloveniju i sada da otvaramo tu raspravu.

Medjutim, ono što je većina ovdje osim srpske strane rekla, da ne smiju napraviti belaj u Bosni, da bi rat u Bosni bio dosta težak i s druge strane ja neznam da li je HTV prenio, Izetbegović je dva puta rekao ako armija zarati u Bosni da je to kraj armije.

Mislim da takve izjave su dosta čvrste u njihovoj poziciji s time što smo s njime razgovarali - pitanje je sutra da li bi zaratili Muslimani za naše interese, a da čuvaju svoju glavu i da neće armiju da prihvate takvu, to je evidentno.

MATE BOBAN:

Vama je svima poznato da odnedavna na prostoru Bosne i Hercegovine postoji i jedna druga alternativa, bolje reći jedan slijed kontinuiteta politike Hrvatske demokratske zajednice, hrvatskog naroda uopće, dakle da egzistira nešto novo što se zove Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i Hrvatska zajednica Posavina na sjeveru Bosne.

U tom smislu postavljeno je da je to jedan okvir za izraz političke volje hrvatskog naroda, koju je na najoptimalniji način izrazila Hrvatska demokratska zajednica kojoj je narod povjerio sto posto vodjenje, i to utemeljenje tih hrvatskih zajednica koje su dakle prostorno političko, kulturno, gospodarstveno odredjenje hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini i za slučaj da Bosna i Hercegovina ostane nezavisna država, ali bez bilo kakvih veza sa prošlom raspadajućom ili bilo kakvom drugom budućom Jugoslavijom ili ako bi došlo do njenoga raspada onda bi taj prostor u kojem živi otprilike 650 tisuća Hrvata, taj prostor bi dakle o onim međunarodno priznatim metodama, demokratskim metodama stvar elaborirao na način da se taj prostor proglaši nezavisnim hrvatskim prostorom i priključi državi Hrvatskoj ali u onom vremenu i u onom trenutku kada to Hrvatsko vrhovništvo koje je i do sad naš narod apsolutno dao povjerenje vodjenja, odluči da je taj trenutak i to vrijeme nastupilo.

Kako je to jedan novi politički subjekt na Herceg- bosanskim prostorima mi smo i prije dva, tri dana u ponedjeljak imali u Tomislav Gradištu sastanak svih predsjednika općina, 30 općina konstituanta te Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, predsjednika općinskih odbora HDZ-a, zastupnika u parlamentu bosansko-hercegovačkom iz tog prostora, taj sastanak je bio upravo na temu....

-/.
—

Taj sastanak je bio upravo na temu, ovu kao što ste vi gospodine predsjedniče započeli večeras ovaj sastanak. I, u tom smislu su doneseni zaključci, koje bi ja zamolio kao uvod da ga tajnik, ili jedan od dopredsjednika Hrvatske zajednice Herceg-Bosna pročita.

Mislim, to su naznake, temeljne naznake volje hrvatskog naroda, i volje stranke u prostoru Bosne i Hercegovine. A, koliko ćemo tome vjerovati, - može se vidjeti iz i u preambuli, izvoda zapisnika, i lijepo se kaže, tko je sve prisustvovao. Uglavnom su to bili sve legalno izabrani predstavnici hrvatskog naroda, u Herceg-Bosni, ili kroz stranku, ili na demokratskim prvim izborima, kao legalni predstavnici vlasti.

Pa bih zamolio da se ti zaključci pročitaju, kako bi se možda otvorila, odnosno otvorio predmet rasprave, i kako bi se vidjela prava istina iz prostora, - dakle, iz naroda, a ne recimo, ni sa stajališta moga, ili bilo čijega stajališta.

PREDSJEDNIK:

Dobro, molim dalje.

Molim, predstavite se radi zapisnika, molim lijepo.

IGNAC KOŠTROMAN:

Ja sam tajnik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna,
Ignac Koštroman, a u isto vrijeme i poslovni tajnik Hrvatske

demokratske zajednice Bosne i Hercegovine.

Izvod iz zapisnika sa druge redovite sjednice Predsjedništva Hrvatske zajednice Herceg-Bosna proširene s članovima Predsjedništva HDZ-a BiH, sa terena Herceg-Bosne, zastupnicima u Skupštini BiH, sa terena Herceg-Bosne imenovanim ispred HDZ, koja je održana 23. prosinca 1991. godine u Tomislav gradu, početkom u 10 sati.

Ovdje imaju i nazočni. Hoću li pročitati sve nazočne.

(Upadica: Ne treba.)

Uglavnom, na sjednici su bili nazočni svi članovi Predsjedništva od čelnosti Herceg-Bosne, predsjednik gospodin Mate Boban, dopredsjednik Božo Raić, dopredsjednik Dario Kordić, tajnik Ignac Koštroman, i svi ostali pozvani na sjednicu.

Zapisnik je vodio Ignac Koštroman. Dnevni red:
- Aktualna politička situacija, i pod dva, - Tekuća pitanja.

Točka jedan i dva su razmatrane zajedno.

Sjednicu je vodio predsjednik gospodin Mate Boban. U diskusiji su sudjelovali Mate Boban, Božo Raić, Dario Kordić, Nenad Žed, Jozo Marić, Franjo Marić, Josip Perić, Anto Valenta, Franjo Petrović, Franjo Hrkač, Ivan Šarac, Nevenka Bošnjak-Mijatović, Bernard Čakalić, Ivan Bagarić, Ivo Lucić, Vinko Zorić, Martin Udovičić, Nikola Mandić, Željko Raguž, Boris Matišić, Ivan Markešić, Zdenko Čosić, Ilija Petrović,

Ivan Bender, Ljubo Šimunović, Ignac Koštroman, Marko Prskalo,
Franjo Boras, Mijo Tokić, i fra Ferdo Vlašić.

Na temelju kvalitetne i sveobuhvatne rasprave
donesene su slijedeći zaključci:

1. Hrvatska zajednica Herceg-Bosna čestita cje-
lokupnom narodu ostvarenje povijesnog nam zajedničkog cilja
- stvaranje i konačno međunarodno priznanje Republike
Hrvatske.

Stav 2. - Sve čestitke se upućuju i Predsjedniku
Republike Hrvatske, gospodinu dr. Franji Tuđmanu i njegovim
najodanijim suradnicima, koji su jednom razboritom politikom
prinudili domaću i međunarodnu javnost da nas priznaju.

2. Hrvatska zajednica Herceg-Bosna još jednom
potvrđuje volju cjelokupnog hrvatskog naroda Herceg-Bosne
izražene 18. studenog 1991. godine u Grudama, donoseći po-
vijesnu odluku o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg-Bosna,
koja predstavlja pravnu podlogu za ulazak ovih teritorija u
Republiku Hrvatsku.

3. Hrvatska zajednica Herceg-Bosna daje puni
legitimitet gospodinu dr. Franji Tuđmanu, kao predsjedniku
Republike Hrvatske i predsjedniku Hrvatske demokratske zajed-
nice da zastupa interes Hrvatske zajednice Herceg-Bosna
kod međunarodnih čimbenika, kao i kod međustranačkih i
međurepubličkih dogovaranja o utvrđivanju konačnih granica
Republike Hrvatske.

Hrvatska zajednica Herceg-Bosna daje preporuku

Hrvatskoj demokratskoj zajednici Bosanska Posavina da donese ovakvu istu odluku za svoju zajednicu.

U pogledu lokalnih teritorijalnih dogovaranja i dalje ostaju ovlašteni za pregovore čelnici Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, koji se u globalnim pregovorima daju na pomoć i raspolažanje predsjedniku gospodinu dr.Franji Tuđmanu.

4. Ovlašćuju se predsjednik gospodin Mate Boban, dopredsjednici Božo Raić, i Dario Kordić, i tajnik Ignac Koštroman, da s punim legitimitetom zastupaju Hrvatsku zajednicu Herceg-Bosna na dogovoru u Zagrebu 27. prosinca 1991. godine, (kao i ubuduće oko dalnjeg programskog djelovanja Herceg-Bosne i Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine.)

5. Hrvatska zajednica Herceg-Bosna proglašava srpsku i crnogorsku vojno četničko okupatorsku razularenu zločinačku i rušilačku armiju nepoželjnom i nepotrebnom na prostorima Herceg-Bosne i naglašava da se ubuduće od nje neće tolerirati nikakve provokacije, te da se bez odlaganja povuče s prostora Herceg-Bosne.

6. Konstatira se da nema nikakvih personalnih sukoba izmedju čelnika Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i predsjednika HDZ-a Stjepana Kljuića, nego da se radi o sukobu dvije političke koncepcije dosadašnje politike.

Ocjenjuje se da je Stjepan Kljuić odstupio od utvrđene i dogovorene politike, te da je tim postupkom

izazvao velika nesnalaženja članstva i hrvatskog naroda na terenu.

Daje se preporuka čelnici HDZ-u Zagrebu da zajedno s najodgovornijim čelnicima Herceg-Bosne i HDZ BiH konačno razriješi sve nesuglasice i eventualno dileme koje mogu biti pogubne za hrvatski narod Bosne i Hercegovine ako se hitno ne otklone.

7. Dosadašnja kadrovska politika pojedinaca u HDZ BiH je nanijela nesagledive posljedice hrvatskim interesima u BiH, tako da su postavljane osobe mimo redovite procedure u ovim teškim političkim trenucima, postale kočnica provodjenja već ranije zacrtane politike HDZ-a.

Neki od takvih kadrova direktno rade i protiv interesa hrvatskog naroda.

Lošom kadrovskom politikom HDZ BiH smo došli u položaj da su Hrvati manje zastupljeni u organima vlasti u BiH, nego za vrijeme komunističkog režima.

8. Predsjednik HDZ BiH Stjepan Ključić nema legitimitet ni organa HDZ-a da samostalno nastupa u državnim i međustranačkim pregovorima sudbonosnim za interese Hrvata na ovim prostorima, te mu se još jednom to pravo uskraćuje.

... na ovim prostorima, te mu se još jednom to pravo uskraćuje.

Pod devet - najoštrije se osudjuje Ministarstvo unutarnjih poslova Bosne i Hercegovine, koje je postalo produžena ruka srbo-armiji za legalno protupravno izuzimanje i transport oružja kroz BiH koje će biti usmjereni u hrvatski narod kao i do sada.

Takvo ponašanje MUP-a BiH se ubuduće neće tolerirati, a tražit će se odgovornost nadležnih za tu prljavu rabotu.

Pod deset - uskraćuje se legitimitet Aliji Izetbegoviću kao predsjedniku Bosne i Hercegovine da u javnosti nastupa u ime hrvatskog naroda, jer je njgovo dosadašnje djelovanje ili nečinjenje direktno potpomagalo i podržavalo srbo-armiju u stvaranju BiH vojnog poligona za napad na Republiku Hrvatsku.

Hrvatska zajednica Herceg-Bosna ne bi dala suglasnost za obnovu mandata na funkciji predsjednika Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću ispred HDZ-a da je sprovedeno regularno kadrovsko konsultiranje sa Strankom.

Pod jedanaest - u slučaju eventualno, opstanka samostalne Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatska zajednica Herceg-Bosna bi mogla prema BiH imati samo neki oblik konfederativnog ili kantonskog povezivanja, ali nikada više neće dopustiti da hrvatski narod bude u ropskom i podredjenom položaju prema drugim narodima.

Pod dvanaest - prima se na znanje velika podrška

naših radnika u inozemstvu i u preostalom dijelu BiH-a koju daju Herceg-Bosni, ali se takodjer svim Hrvatima daje do znanja da je Hrvatski narod uvijek dobro došao u Republiku Hrvatsku i da će Herceg-Bosna štititi svakoga Hrvata ma gdje on živio.

Pod trinaest - prima se na znanje izjava zastupnika Nikole Mandića koji izjavljuje da mu je Stjepan Ključ nakon sastanka Glavnog odbora HDZ BiH proširenog s ministrima i zastupnicima u Skupštini BiH-a 28. studenog 1991. godine rekao da smo održali Glavni odbor i sankcionirali osnivanje Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, mada je na tom sastanku Glavni odbor potvrdio i stranački legalizirao Hrvatsku zajednicu Herceg-Bosna i Hrvatsku zajednicu bosanska Posavina.

Isti dan je i Predsjedništvo HDZ BiH stranački legaliziralo obe hrvatske zajednice.

Pod četrnaest - daje se naredba svim kriznim štabovima Hrvatske zajednice Herceg-Bosna da hitno rade na jačanju obrambene gotovosti hrvatskog naroda, jer bi rat svakoga trenutka mogao buknuti i na našim prostorima. Krizni štabovi moraju biti u stalnom kontaktu s kriznim štabovima Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i slušati upute i naredbe.

Posebno se mora raditi na jačanju medjuopćinskih i regionalnih veza zbog blagovremenog informiranja i komandiranja. Ničim se ne smije reagirati na provokacije, bez konsultiranja s komandom.

Petnaest - naši zastupnici u Skupštini BiH s

teritorije Herceg-Bosne su dužni slijediti upute Herceg-Bosne.

Nalaže se našim zastupnicima u saveznim organima da se bez odlaganja, povuku iz tih organa, jer za hrvatski narod Jugoslavija je bila samo grobnica hrvatskog naroda, čiji su okovi napokon zbačeni i nikada više nitko nema pravo da nam te okove vraća i održava.

Šesnaest - naši zastupnici u Skupštini BiH više ne mogu djelovati dok je na čelu te Skupštine veliko-Srbin Momčilo Krajišnik.

Sedamnaest - daje se preporuka ravnopravnom članu Hrvatske zajednice Herceg-Bosna Dobretićima da pokrenu zakoniti postupak te mjesne zajednice, gdje isključivo živi oko 5 tisuća Hrvata, da pokrenu postupak o odvajanju od općine Skender Vakuf i da ponude prijedlog Skupštini BiH za priznavanje samostalne općine uz moguće alternative za pripajanje općinama Jajce ili Travnik. Dobretići mogu odmah provesti svu proceduru oko osobnog izjašnjavanja pučanstva.

Osamnaest - čelnici Herceg-Bosne su dužni o ovim poduzetim mjerama i dogovorima redovito izvještavati članove Predsjedništva Hrvatske zajednice Herceg-Bosna.

Pod devetnaest - pokreće se inicijativa da se u Tomislav Gradu načini veliki spomenik Kralju Tomislavu.

U potpisu, tajnik Mate Boban, dopredsjednik Božo Rajić i dopredsjednik Dario Korpić.

Isto tako Herceg-Bosna čestita svima onima koji

slave sretan Božić i novogodišnje praznike.

PREDSJEDNIK:

Dobro, gospodo, ja nisam znao za ove zaključke, ali sam znao da ima razlika i medju vama, u pogledu strategije hrvatske politike u Bosni i Hercegovini.

One nisu slučajne i nisu nenormalne. One proizlaze iz delikatnosti situacije u raspadanju Jugoslavije, pa mi dopustite da sada nešto iznesem, da bismo onda raspravljali o meritumu problema.

Kao što je poznato, znači, danas su i najveći zegovornici opstanka Jugoslavije, održanja Jugoslavije, Sjedinjene Američke Države priznale, zapravo, da je Jugoslavija prestala postojati, ali se još nisu odrekli ideje da u neku ruku nešto na tom tlu zadrže kao, bilo u okviru nekakve asocijacije, makar slične ono što se desilo u Sovjetskom Savezu, ili pak da iskoriste Srbiju za svoj utjecaj na tom području, za svoj utjecaj, čak i nasuprot Muslimanima, Islamu.

Naime, može se po mnogočemu zaključiti da bi Amerika rado prihvatile Srbiju kao žandara napram Muslimanima, da bi spriječila u budućnosti stvaranje islamske države u Europi.

Što znači sadašnje medjunarodno priznanje Hrvatske koje nije definitivno, mislim. Ono je definitivno u smislu tom da je Hrvatska priznata od desetak već zemalja, od glavne evropske sile i od glavne moralne sile svijeta Vatikana i da se to priznanje ne može zaustaviti.

Poslije vas pitam, što sa Bosnom i Hercegovinom?

Ovo što je Kljuić sada govorio, vi ste donijeli zaključak muslimansko-hrvatska, znači, većina je donijela zaključak, tražila priznanje. Međutim, Srbi to odbijaju.

Prema tome, imate trećinu Srba u Bosni po prilici i imate jugoslavensku vojsku koja je na strani te i takve srpske politike, naime, srpsko-crnogorsku vojsku koja je na strani te i takve politike.

Prema tome, sa perspektivom suverenosti Bosne i Hercegovine nema nekakvih izgleda.

Čak kada bi se moglo održati, gospodo, Bosna i Hercegovina kao posebna, što to znači?

Ona se sa ovakvom politikom muslimanskom bi i sa Srbima, ona bi se više vezala na Srbiju negoli na Hrvatsku u političkom smislu.

To je čak Izetbegović - Stipe se možda sjeća - jednom otvoreno rekao da bi on bio za takvo rješenje da Slovenija ode, da Hrvatska ima nešto više, a da se Bosna više veže na Srbiju.

Uspostava granice - hoćemo li uspostaviti granice izmedju Hrvatske i Hercegovine da Hrvat iz Hercegovine ne može ići u svoju Hrvatsku ili ovaj Hrvat tamo?

Hoćemo li carine postaviti? Hoćemo li to da...

... carine postaviti, hoćemo li to da mora , kao što je Vlada već s pravom donijela nalog da se benzin može prodavati itd, hoćemo li novac na kraju, sve to skupa, sve su to problemi koji se u običnom upravnom zakonodavnom upravnom smislu postavi, koji stavljaaju nove odnose koji bi bili nepodnošljivi po ovom mišljenju, kako za Hrvatsku s obzirom na oblik njezinih granica, tako i za hrvatski dio hercegovačkog i bosanskog teritorija.

Osim toga, kada bi se Bosna i Hercegovina zapravo držala, kakve su perspektive Hrvatske tamo? Gospodo, kod ulaska u zajedničku jugoslavensku državu, hrvatskog stanovništva je bilo 24 posto, danas ima 17 posto. Sasvim je sigurno da sa uspostavom suverene, samostalne hrvatske države da će hrvatski čovjek kao što je i do sada bježao iz Bosne i Hercegovine da bi sada u još većoj mjeri hrlio u Hrvatsku i da bi ti hrvatski krajevi ostajali sa sve manje pučanstva i da bismo sve više gubili značajne, hrvatske značajke na tom tlu.

Mi smo bili u onim uvjetima kada smo razgovarali, mi smo bili za politiku održanja suverene Bosne i Hercegovine, baš zato što je velikosrpska politika postavila problem izdvajanja srpskih krajeva iz Hrvatske.

Prema tome, u tim i takvim okolnostima bilo bi politički nepomišljeno da smo mi sami otvarali problem razgraničenja u Bosni i Hercegovini, ali smo kao što se sjećate,

još 1989. u svom proglašu, povijesnom proglašu HDZ-a kazali da smo za suverenu Bosnu i Hercegovinu ali ako se postavlja njezin opstanak da onda sa gledišta interesa hrvatskog naroda moramo postaviti pitanje, pitanje granica Hrvatske.

U današnjim okolnostima gospodo, nama sa opće hrvatskog gledišta više odgovara razgraničenje, sa opće hrvatskog gledišta i sa gledišta hrvatskog puka u Bosni i Hercegovini i to nije prvi put, mi smo i u ovom krugu i ovako razgovarali, iz taktičkih razloga mi nismo postavljali, jer nismo htjeli da budemo ti koji će postavljati pitanje granica, ali ima i u nacrtu Haaške konferencije o Jugoslaviji, a i inače u svijetu, što nama odgovara, da se i to ponavljaju i Sjedinjene Američke Države, čak i u pismu koje sam danas dobio iz State De Parmenta, da su protiv promjene granica silom, međutim, čini mi se da se stvaraju i da su stvoreni uvjeti da se može doći do političkog sporazuma o razgraničenju u Bosni i Hercegovini jer i svijet se protivi ratu a i taj rat koji bi započeli, koji bi započela ili armija u Bosni ili Srbi, mi ga nećemo započeti kao što ga nismo ni u Hrvatskoj započeli. Taj rat bi bio bezperspektivan za one koji bi ga započeli, i prema tome, to govori tome da bi kao što je Ključić rekao da mu je Karadžić rekao da su za podjelu i kao što je Kadijević rekao da će armija prihvati političko rješenje,

i što više gospodo smatram da bi jedno političko razgraničenje, političko rješenje u Bosni i Hercegovini ubrzalo i uopće mir i u Hrvatskoj i u cjelini, jer srpska politika ide za stvaranjem velike Srbije.

Postoji, znači činjenica, da postoji u Bosni i Hercegovini oko milijun i 400 tisuća Srba, bilo je i u Hrvatskoj 570, sada ih ima 250 tisuća manje, ali se znači povećao broj vjerojatno u Bosni za kakvih 150, prema tome, u svakom slučaju ima i za nas u Bosni milijun i po.

Znači, opstanak suverenost Bosne u današnjim uvjetima sa hrvatskog gledišta je takva da se mi za nju ne samo ne moramo zauzimati, mi je ne smijemo otvoreno postavljati, ali zašto ne prihvatići tu ponudu razgraničenja kada je to u interesu hrvatskog naroda, hrvatskog naroda ovdje u ovoj Republici, i hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. Jer, ne vidim nikakav razlog koji bi bio ozbiljan razlog, koji bi bio protiv toga, što više u razgovorima koje sam ja osobno vodio i sa Izetbegovićem i sa Miloševićem, osim toga jedan je od naših ljudi u Bosni napravio neki prijedlog o takvom jednom razgraničenju gdje bi Hrvatska područja i ona koja ste vi obuhvatili u ovoj zajednici Herceg-Bosna i u Zajednici Hrvatske Posavine, gdje bi vjerojatno Hrvatskoj u slučaju razgraničenja osim te dvije zajednice vjerojatno još prijala zbog geopolitičkih razloga i cazinska, bihaćka krajina, da bi to bilo gotovo optimalno zadovoljenje hrvatskih

7/4/JG

nacionalnih interesa, ne samo sada nego i za budućnost,
a da bi se znači iz preostalog dijela, gdje

./. .

A, da bi se znači iz preostalog dijela gdje bi ostali pretežito i Muslimani i jedan dio Hrvata katolika, da bi se moglo, znači, oko Sarajeva stvoriti jedna državica koja bi podsjećala na onu povijesnu zemljicu Bosnu, koja bi bila, znači, tampon onda izmedju tog razgraničenja Srbije i Hrvatske, a koja bi se nužno onda u takvim uvjetima u većoj mjeri oslanjala na Hrvatsku. I, s time bi se mogli zadovoljiti medjunarodni čimbenici koji sasvim sigurno ozbiljno računaju s time, kao što si spomenuo, - da sada računaju i sa tim srpskim žandarom naprama tome muslimanskom elementu, islamskom elementu na području Jugoslavije, koji ima u svojoj težnji, da uz potporu Teherana i Tripolisa osnuje islamsku državu, u Evropi.

Sa toga gledišta nama ni nekakva kantonizacija sa ostankom Bosne i Hercegovine ne znači ono rješenje koje je znači rješenje - razgraničenja.

Evo, u tome je problem. Prema tome, mislim da ste malko propustili, - vi ste provodili politiku i politiku s jedne strane za održanje suverenosti, a okolni krajevi ovi krajevi, koji su bili, koji su više zainteresirani za priključenje, koji na kraju, i iz kojih sudjeluju ljudi u obrani Hrvatske.

Postavlja se pitanje:

- Ti ljudi traže hrvatske putovnice, postavlja se pitanje, razumijete niz toga. Ako mi ne bismo to ispunili, mi bismo doveli do jednog lomljenja u hrvatskom nacionalnom

8/2 1j

biću, koje je tako.

Prema tome, čini mi se da, kao što smo iskoristili ovaj povijesni trenutak da stvorimo samostalnu Hrvatsku medjunarodno priznatu. Tako mislim da je vrijeme da iskoristimo, da okupimo hrvatsko nacionalno biće u maksimalno mogućim granicama.

Da li bi to bilo baš i 30 općina, ili 28, - to je čak sa toga gledišta od manje važnosti.

A, čini mi se da, molim da se razumijemo, - to je veoma delikatno pitanje. I, mi mu moramo, - i tamo o Herceg-Bosni još se vodi, da, i prema tome, to je sa gledišta hrvatskog nacionalnog bića, sa gledišta teritorija, sa gledišta mogućnosti organizacije države u svakom pogledu. To je i sa gledišta običnog čovjeka, u vas, i u Posavini ili u Herceg-Bosni, itd.

A, znači, ostao bi jedan dio izvan toga u Bosni. Ali, znači, to je ipak, to je nešto na što ne možemo računati u cjelini.

MATO BOBAN:

Općine utemeljiteljice HA, ZHB, imaju sada po popisu 55 posto Hrvata, sve zajedno, 27 posto ima Muslimana, 9 posto Srba, a ostalo su ostali.

Medjutim, kako su općine u Bosni i Hercegovini nešto slično, kao i u Hrvatskoj stvarane na način da bi se

8/3 1j

komponiranjem srpskog i muslimanskog pučanstva u prostoru Hrvatske ili obrnuto, čišćenjem pograničnih područja, faktično pograničnih područja te Herceg-Bosne, - stvara se otprilike 65 posto hrvatskog pučanstva u toj Herceg-Bosni.

A, oprostite, kao što znam, - zadnji podaci su u Srbiji 63 posto.

PREDsjEDNIK:

Dobro, da završim, ja samo radi dalje rasprave.

Prema tome, meni se čini, da sa jednom pametnom politikom možemo čak dovesti do toga, - sa jednim pametnim razgraničenjem, sporazumom sa Srbima u Bosni, - da možemo dovesti do toga, da umjesto rata koji prijeti ovakovom neriješenom pitanju i sa tim gomilanjem armije, - da čak ta armija bude zalog provedbe takvog razgraničenja.

To je to, i to se sastoji u tome da će armija prihvati rješenje.

Ali, znači, ako želimo postići to, onda se moramo u tome smislu aktivno postaviti, a ne samo aktivno sudjelovati u tome da tražimo suverenost Bosne, - jer, tražeći suverenost Bosne u redu. Ali, imamo taj srpski dio, koji to ne priznaje, i koji se izdvaja, i koji već u Beogradu sudjeluje i stvara i u političkom smislu znači tu novu Jugoslaviju, i u praktičnom jer vam novac tiska, itd.

A to aktivno značići ići na pregovore, na razgovore i sa Karadžićem, i sa Izetbegovićem, - tražeći takvo

8/4 lj

rješenje, koje bi bilo za sve prihvatljivo.

Molim, to je bit problema, kako ga ja vidim.

Molim, izvolite ako neko drugačije vidi, i na današnjem sastanku i razgovoru tu strategiju Hrvatske glede Bosne i Hercegovine, moramo utvrditi.

Brozović, molim.

DALIBOR BROZOVIĆ:

Mislim da moramo dobro sve iznijeti, sve odvrgati. Gledajući teritorij zajednice Herceg-Bosna, - tu je je dio općina bližih hrvatskoj granici, prvenstveno hercego-vačkih i onih koji se u Bosni po tradiciji zove - donji kraj.

Dakle, Duvno, Tomislav Grad, Livno, u kojima je vrlo visoka hrvatska većina, dok je u ostalima relativna, eventualno većina.

Pretpostavimo sada, ovako kako je bilo izneseno, da to budu dijelovi, koji bi u razdiobi bili uključeni u Hrvatsku.

Sasvim sigurno za najveći dio hrvatskog stanovništva, da bi to bilo odahnuće, da bi to bilo ono što bi njima srcu bilo najbliže, što bi masu praktičnih problema i svih drugih za njihov život bilo idealno rješenje.

Razgovarali smo i onda što bi

. / .

Razgovarali smo i onda što bi ostalo od te jedne oko Sarajeva države sa klasična, to bi bila vele Bosna višemanje i dio istočne Bosne ovdje, ali zapadnog i južnog dijela istočne Bosne s velikom muslimanskom većinom.

To bi, dakle, bila tampon-državica.

Ono o čemu nismo govorili jest što bi dopalo Srbe i kako bi to bilo rasporedjeno i to što bi bilo srpsko i pod direktnom upravom Beograda, kako bi se to odnosilo prema granicama Hrvatske, jer to je ono, mislim, što moramo dobro odvagnuti.

Na istoku Bosne i na istoku Hercegovine, gdje hrvatskog stanovništva ima samo rubno i gdje su općine takve da su one ili izrazito srpske ili izrazito muslimanske, tu razgraničenje ne bi bilo teško i to i nije svijet koji je, bar srpski, nije na onaj način neuračunljivo isfrustriran kao što su Srbi, u Bosni Srbi krajiški, ali ovdje na zapadu je negdje situacija koja mene zabrinjava.

Ja u 65 godina, što u Bosni, što s Bosnom, uči me nekakvo iskustvo da najvećem broju tog svijeta ništa ne mogu vjerovati, nikakav sporazum, kao što krše kod nas, tamo bi još deset puta više kršili, a armiji nije pitanje samo rasподjele teritorija. Armija imade mnogo još drugih kastinskih svojih problema i zasićena je jednom mržnjom i osvetoljubivošću i teško mi je povjerovati - moramo sve odvagati. Govorim bez nekoga stavljanja stvari na jednu ili na drugu stranu kantara, ali ne vidiš uopće nikakav način kako bi smo mi mogli izbjegći jedan, ako

podijelimo sa Srbima, da oni ne dobiju taj klin u hrvatsko srce i taj klin da je pod upravom Beograda i njihove armije i to se direktno najljući dio toga svijeta, onaj tamo drvarski, direktno naslanja na najljući dio Srba hrvatskih, onaj kninski. To je vječni jedan oštrobrdi kamen u želucu, u bubregu, u jetri, u žuči.

PREDSJEDNIK:

Dalje, molim.

BARAČ:

Ja ću nekoliko riječi reći o radu zastupnika Hrvatske demokratske zajednice u Parlamentu bosansko-hercegovačkom. Tamo sam dopredsjednik Kluba zastupnika.

/Upadica: Koliko ih je u ...?/

44. S tim da se ne skupimo više od 38 do 39.

Mi smo dosad držali i zastupali jednu politiku za koju smo smatrali da je prihvaćeno, odnosno da je dogovorena i izmedju Vrhovništva u Hrvatskoj i Vrhovništva HDZ-a Bosne i Hercegovine.

Uglavnom zastupali smo suverenu Bosnu u granicama koje ona ima.

To smo zastupali iz sljedećih razloga. Smatrali smo da bi takva Bosna, ako bi ostala takva cjelovita, najviše koristila i Hrvatskoj i hrvatskom narodu u Bosni i Hercegovini.

To je jedan razlog.

Drugi razlog...

PREDsjEDNIK:

Ja bih vas molio da u raspravi, jer nećemo zavrešiti, da idemo na sadašnju situaciju i kako je.

Ja sam sada u svom izlaganju iznio, mislim, svoja gledišta, koja mislim da su gledišta vodstva Hrvatske u cjelini ovdje.

Prema tome, u odnosu na sadašnju situaciju u Bosni i Hercegovini na ta gledišta, što predlažete?

Ovo što je bilo i kako je bilo, to manje-više znamo, to smo preživjeli.

BARAČ:

Ja sam to htio reći samo zbog toga da bi sada ovde čuli stav kako se dalje ponašati.

Dosad smo imali takav stav iz tih razloga i drugo je, jer Muslimani su stasali i stvorili naciju, mi to htjeli priznati ili ne. Oni ne prihvataju ideje podjele Bosne od prije 60 godina.

Kako ćemo mi dobiti ovih 38 općina, odnosno općine sa muslimanskim životom, ja to ne znam.

Uopće se ne postavlja pitanje zapadne Hercegovine, gdje su Hrvati, u Grudama 99,8%, to uopće nije pitanje.

Pitanje je ostalog dijela gdje smo mi izmješani.
To je zbog toga sam postavio ovo kako smo mi dosad radili.

Ovaj ostali dio Bosne, ako je u pitanju podjela,
molim, mi ćemo raditi na tome, pa sada, što ćemo uspjeti, to je
drugo pitanje, ali moramo na praviti jednu platformu političku
na kojoj ćemo se svi okupiti i na kojoj ćemo svi raditi, jer
dosad je bilo tako da smo mi u parlamentu sa Muslimanima uspije-
vali provoditi i dobiti neke stavove vis-a-vis Srba i protiv
njih, ali mi moramo znati kako ćemo dalje.

I to je osnovno pitanje, ako ćemo mi sada prihvati
titi ovu opciju, onda se trebamo dogovoriti i da idemo dalje

...

./. .

... da se trebamo dogovoriti i da idemo dalje tako.

PREDsjEDNIK:

Mene bi zanimalo da svatko da kaže vaše osobno mišljenje u odnosu na to.

MATO BOBAN:

Ja mislim da je muslimanski narod praktično, ja njih ne branim, ja bih isto kada je u pitanju moje osobno mišljenje Hrvatska i to u onim od prije 50, 60 godina, granicama, ali mislim da je njih teško dijeliti. To je jedan korpus koji ima svoje stavove, čvrste i mislim da će biti jako teško i čim se pojavila Herceg-Bosna već je bilo prgovora, recimo iz Jablanice i iz drugih mesta koji ne prihvataju takve koncepcije.

Mi možemo na neki način doći u sukob: i to će, čini mi se smiriti se.

PREDsjEDNIK:

I želio bih još jednom i vama i drugima da li bi se u takvom razgraničenju cazinsko-bihačka krajina muslimanski opredijelila za Hrvatsku?

MATO BOBAN:

Ja mislim da bi, i oni su bliže koncepciji da se priključe Hrvatskoj nego da budu u Srbiji i to stoji.

10/2/JG

STIPE MESIĆ:

Ako bude muslimanska država.

PREDsjEDNIK:

Nemaju povezanosti jer je krajina, nema kuda.

Ovo što sam ja govorio treba najprije radno pripremiti.

Tko će dalje? Izvolite!

IKO STANIĆ: (predsjednik Hrvatske zajednice Bosanska Posavina, zastupnik)

Smatram da sam i kompetentan nešto reći, ako ne u ime najvećeg dijela Hrvata u Bosni i Hercegovini onda svakako u ime najvećeg dijela u Bosanskoj Posavini.

Možda bi najbolje rekao to ako kažem da Hrvati u Bosanskoj Posavini u najvećem dijelu nisu onako kao što ste vi rekli. Dakle, mi u Bosanskoj Posavini smo i do sada, unazad godinu, dvije, jednako živjeli u Hrvatskoj kao što su živjeli Hrvati u Hrvatskoj i sada to tako osjećamo i kada ste rekli da se već mogu pojaviti неки problemi, to se već osjeća, jer nama već smeta carina u Bosanskom Šamcu i da ne govorimo o koječemu drugome.

Dakle, to se jednostavno mora uvažiti i zbog toga je došlo, ne kažem sukoba, ali bar malog nesporazuma izmedju nas i rukovodstva HDZ-a u Sarajevu u kojem sam istina i ja, a da kažem i uglavnom Hrvata koji žive u Sarajevu, jer Bosanska Posavina i Hercegovina nisu Bosna, zapadna Her-

cegovina nego su hrvatska, a ovo ostalo može biti Bosna.

Ja imam neke prijedloge, i mislim da nema uopće potrebe da o tome govorim više, ali imam neke prijedloge što smatram da bi sada trebalo još nešto učiniti da se ta veza ostvari bolje.

Mi smo već nešto uradili unazad ova dva mjeseca od kada smo osnovali Hrvatsku zajednicu, vezani smo sa Brodom, neznam koliko imate sve informacije, ali poslije onog sastanka koji smo imali ovdje po pitanju obrane, po pitanju gospodarstva, kulture i po pitanju obrane za sada možda ide najbolje i možda bi samo trebalo odrediti povjerenika koji bi bio u Zagrebu.

Da li je to povjerenik Vlade Hrvatske ili povjerenik ispred stranke, ispred središnjice u Zagrebu sa kojim mi možemo stalno kontaktirati i komunicirati o svim pitanjima, jer za ovo malo ja sam osjetio da to nedostaje budući da su u Slavonskom Brodu zauzeti dosta svojim poslovima, ali ja nemam kao predsjednik takva ovlaštenja da ja mogu vršiti kontrolu i obavještavati neposredno vas niti imam uvida u stanje ovdje.

Zato mislim da bi to do daljnog razrješenja na taj način mogli, a ovo, moj prijedlog i prijedlog, govorim u ime većine, da se ide svakako na podjelu, a jedan minimum sa kojim bismo se možda zadovoljili ako bi to moralo biti, onda ta kantonizacija o kojoj se govori, ali ako bismo

10/4/JG

mi bili samo suverena Bosna i Hercegovina onda mislim da bi ti ljudi bili strašno nezadovoljni i stvarno bi uslijedilo veliko iseljavanje. Toliko.

PREDSJEDNIK:

Sada ćemo prekinuti da vidimo vijesti, pa ćemo nastaviti kasnije.

(Pauza u 19,30 sati.)

. / .

12/1/VM

... kada to ocijene, jednostavno izigrati i preći na sporazum sa Muslimanima.

To moramo uvijek imati u vidu da je to Bizant, bizantska politika, bizantski mentalitet.

Ne trebam ovdje da podsjećam, ali podsjetimo se Trumbića i Pašića. Turmbića čovjeka velikog obrazovanja, velike pameti, ali čovjeka koji je na kraju bio prevaren od jednoga Pašića.

Mislim da u pregovore moramo ići, u razgovore moramo ići.

Mi tu nismo, po meni, potpuno ušli kako treba. Mislim da treba odredjivati delegaciju sa određenim ljudima, da se zna tko vodi delegaciju, tko ga zamjenjuje i da se tako pregovara.

Jedno moramo znati da Srbi neprestano ponavljaju oni neće iz Jugoslavije, oni neće, neće i neće iz Jugoslavije, a to je kod njih srboslavija. To je bila druga tema.

Treća je o financijama. Ovo sa financijama što je učinjeno, to je metod udara. Mi u Bosni i Hercegovini trenutno smo finansijski u srboslaviji. Mi smo otcjepljeni, odijeljeni od Hrvatske i mi se nalazimo sa Srbijom, Crnom Gorom, Makedonijom u srboslaviji i mi moramo iz toga izaći.

Ja moram kazati da Vlada Bosne i Hercegovine nije bila nato pripremljena.

Ja sam, osobno moram reći, nezadovoljan, i to

12/2/VM

sam nezadovoljstvo i na Vladi rekao. Da nije postojala koordinacija sa Hrvatskom, mi smo u Vladi Bosne i Hercegovine morali imati čvrste veze sa Hrvatskom, i to ne samo u ovom slučaju, nego ja mislim i u slučajevima zakona. Recimo, evo, sada, Zakona o kazalištu, Zakona o reprivatizaciji i slično.

Vidite što se sada dogadja - dvije stotine tisuća je više armijskih odnosno proarmijskih osoba u Bosni i Hercegovini.

Mi smo u strahovitoj opasnosti tiskanog novca i to filovanja tim tiskanim novcem koji nam dolazi iz Beograda.

Rečeno nam je da su se guverneri Narodne banke sastali i u roku od pola sata odlučili o tome a da ni Bosna i Hercegovina, ni Vlada Bosne i Hercegovine, ni predsjednik Vlade, nisu bili obaviješteni.

To je direktni državni udar.

Rečeno nam je da emisija iznosi 80 miliardi tih dinara. Tko nam može to garantirati da je osamdeset miliardi, a da nije 160, da nije 200, da nije 300? Nitko.

Rečeno nam je da postoji opasnost od finansijskog udara iz Hrvatske.

Da Hrvatska ima i da duguje toj tzv. federaciji 45 do 50 - ja ne znam koliko - rečeno je 48 miliardi dinara i dato treba da vrati.

Medutim, sada iznosim jedan podatak. Srbija je 24. prosinca u Bosnu i Hercegovinu ubacila, što je dokazano,

12/3/VM

dviye i pol miliarde dinara, što znači, ovih novih, u raznim nekakvim plaćanjima i slično.

To znači da za 15 dana oni mogu kompletну sumu ovu koju bi Hrvatska kako oni kažu morala da vrati Jugoslaviji i što je strahovita opasnost, da ubaci u Bosnu i Hercegovinu.

Ja vam moram reći, osobno, ja sam nezadovoljan i rukovodjenjem Vlade u Bosni i Hercegovini.

Posebno moram da kažem iskreno ovdje, mene je iznenađio oštar protest, odnosno prosvjed, 24. studenog, kada je predsjednik Vlade svojom rukom napisao taj oštar prosvjed, zbog pucanja sa hrvatske strane dalekometnim topovima na Bosanskoj Gradišci.

Ja sam na Vladi tražio da se pošalje komisija na ministarskoj ravni u Bosansku Gradišku i ta je komisija otišla i utvrdili su da se iz Bosanske Gradiške nekim oružjem artiljerijskim od 120 mm puca na Hrvatsku, a naš predsjednik Vlade šalje oštar prosvjed Hrvatskoj, jer puca na Bosansku Gradišku.

Isto tako oko sela Ravnog, oko pucanja haubicama na Dubrovnik itd.

Ja sam čvrstog uvjerenja da se Vlada vodi nekakvoj strategiji i politici koja je, po meni, bliža Aliji Izetbegoviću, nego predsjedniku Tuđmanu.

Četvrto je pitanje stranke, molim vas, naša Stranka HDZ u Bosni i Hercegovini je bez kohezije.

Ovo osnivanje Herceg-Bosne, a ja vam moram reći

12/4/VM

da sam hercegovački Hrvat odnosno Hrvat iz Hercegovine odnosno iz Bosne i Hercegovine, dakle, da imam svu simpatiju za sve te ljudе koji to rade, ali moram reći да to djeluje kao para-stranka.

To ne može biti nigdje u svijetu da postoje neg-dje u svijetu dvije stranke, odnosno tri - jedna da je stranka, druga je para-stranka, atreća je para-stranka. To će nas pot-puno razbiti. Mi se sami razbijamo iznutra.

Mislim da je neophodno jedinstvo stranke. Ovdje se postavlja pitanje odnosa predsjednika i potpredsjednika. Ono nije u redu i ono se mora rasčistiti, ako ne ovdje, onda pred predsjednikom, mislim na predsjednika Tudjmana.

Ja smatram da nam Stranka nije ni po statutu dobro uredjena.

Dobro se sjećam još 14. kolovoza, kada je ovdje predsjednik Tudjman zahtjevao od mene da pogledam statut Stranke, ali je tada vodio stranku Perinović, koji mi nije dozvolio i koji mi je blokirao da dodjem bližu statuta.

Taj statut nikako ne odgovara jednoj stranci koja je to u Bosni i Hercegovini Hrvatska demokratska zajednica.

Vidite, boljševici su do perfekcije razradili vodstvo stranaka. Oni su u kritičnim situacijama uvijek imali Politbiro, kojeg možemo mi nazvati stožer ili nekako. To mora biti mozak stranke. Toga mi nemamo. On može biti i funkcionarni, ne mora biti hijerarhijski, ali neki mozak stranke mora biti.

Ja ću ovdje nešto reći i o predsjedniku Hrvatsko demokratske zajednice Bosne i Hercegovine Stjepanu Kljuiću.

Ja ću vam reći, što je on izdržao, to ne bi nitko izdržao.

Ja sam sa Stjepanom Kljuićem advokatus diapori. Nitko mu sigurno u životu nije težih stvari i težih riječi rekao, ali kada vam ja kažem, da je on izdržao nešto, jedan pritisak strahoviti sa svih strana, kojeg nitko ne bi živi izdržao, možete mi vjerovati, jer ipak imam toliko godina da mogu neke stvari i ocijeniti i tu se treba na neki način, opredijeliti i vidjeti, ako on ne odgovara, ako on ne sprovodi proceduru i taktiku strategije predsjednika Tudjmana tada daga mijenjamo.

Ali, ako on to provodi, onda ima da provode i oni koji su s njim i njegova ekipa, jer ta ekipa onda više nije njegova i mi danas imamo tri stranke, ameni su rekli da je jedno naše mjesto zauzeto od srbo-četnika ili ne znam koga, zato što smo imali tri komande, da je bila ZNG, MUP, HOS ili ne znam ni ja što i da je svatko tu imao svog zapovjednika.

U vladu, mislim da se ne zna. Mi imamo svega četiri ministra i ja ću vam reći da Jerko Doko i ja osobno, vodimo u toj Vladi borbe prsa u prsa, budite uvjereni.

Naravno, vi o tome niste obaviješteni i ne treba da se o svemu obavještavate i ne treba vas opterećivati time.

Eto, moram tu da kažem da se moramo na neki način opredijeliti.

12/6/VM

Ne može u Bosni i Hercegovini da Hrvatska demokratska zajednica ima četiri središta, ili da kažemo četiri centra odlučivanja. Jedan je Zagreb, drugo je Sarajevo, treće je Grude, četvrto sadai Derventa.

Mi moramo to objediniti, inače, mislim, mi ćemo se kompromitirati u hrvatskom narodu u Bosni i Hercegovini.

Ja bih sada pokušao odgovoriti na neka pitanja koja je predsjednik direktno postavio.

Prvo, moram da kažem da su ove teze iz ovog zapisnika Herceg-Bosna meni potpuno prihvatljive, ali te su teze

...

./.
?

13/1/JG

.... Meni potpuno prihvatljivi, ali te teze su želje, one
nisu stvarnost, i budite uvjereni da nisu stvarnost, da su
želje, a one su i moje želje, ali one nisu stvarnost.

Slušajte, zapadnu Hercegovinu oni tretiraju kao
Sloveniju, oni je svi guraju iz Bosne i Hercegovine, oni je
hoće izgurati kao što je srbo-armija ili srbo-politika gú-
rala Sloveniju i vidite što se onda dogadja, od 850 tisuća
Hrvata mi ćemo izgurati 150 tisuća, a oni su i duhovno i
tjelesno, ja vam to tvrdim jer ja sam od tamo ponikao u Hr-
vatskoj, bez obzira bili ili ili u Turskoj, bili u Australi-
ji, oni su u Hrvatskoj.

Mi sada trebamo naletiti na tu udicu, na taj
danajski dar, izletiti sa zapadnom Hercegovinom u Hrvatskoj
i ostaviti oko 600 tisuća Hrvata u statistično nacionalne
manjine. Ovdje se govori o nekim općinama, a to je fantas-
tika. Ja neznam koliko mi imamo općina, ali mi možemo ref-
lektirati na najviše 20 od 109 ili 110 općina. To neka nam
je jasno i ja neznam da li i 20. Nemojte bacati cifre i ja
mislim i prosvjedujem protiv ovih naših ljudi, koji, čini mi
se, pogrešno informiraju predsjednika. Molim vas, dajte da
vidimo koliko mi imamo u Vijeću općina zastupnika, u toliko
smo općina mi dobili većinu, u drugima nismo. Čak smo u nekim
općinama dobili i u kojima nemamo većinu, kao što je recimo,
točno znam Fojnicu. Moramo jedno znati, mi ćemo se sukobiti

sa vlastitim narodom. Ja sam uvijek rekao i ja bih radje bio pisar kod predsjednika Tuđmana, nego predsjednik Vlade u Sarajevu i ja sam spreman da selim istog trenutka iz Sarajeva, ali će vam reći, narod koji je na selu, na zemlji, neće da seli i mi ćemo ostati sa našim narodom koji će biti nacionalna manjina pod srboslavijom ili pod Srbima direktno.

Pitanje koje je postavio predsjednik, to je ona Bihačka krajina, odnosno Cazinska krajina. Oni jako inkliniraju Hrvatsku, ali sumnjam da će prići Hrvatskoj. Tu jest jedna konvergencija i možda u budućnosti će oni uči, ali nemojte zaboraviti to isto i nemojte nikada zaboraviti da ona pretnja koja se Srbi toliko boje kada su Izetbegović i Čengić govorili o 500 tisuća Muslimana porijeklum odavde koji su Turskoj i koji hoće da se vrate na tu svoju zemlju.

Vidite, pazite to je vrlo jedan snažan element i ja mislim da samo tampon, gospodin predsjednik je govorio o tamponu izmedju Hrvatske, može biti nedjeljiva Bosna. To je naš interes, pitanje da li ga možemo ostvariti, tu nedjeljivu Bosnu, tu suverenu Bosnu, veliko je pitanje, jer ja sam vam rekao Srbi stalno viču, mi nećemo iz Jugoslavije i mi ćemo se tu naći u vrlo komplikovanim i u vrlo komplikovanoj situaciji. Sa Srbima naši razgovori

mogu biti velika kompromitacija i mi tu moramo biti jako, jako oprezni jer vidite Muslimani u vijek stoje kao oni treći, i Srbi mogu u jednom trenutku prekinuti razgovore s nama i objaviti da su se sporazumijeli sa Muslimanima. Meni je Stjepan Kljujić tvrdio da su dan za dan Karadžić i još neki njegovi pričali kao odlaze ... (isključio se govornik) ... i išao je tamo i protestirao je i to mu ja pridajem u zaslugu, uspio je to da odmakne.

Ja mislim da nema, jasno za sve jasno prihvativljivo rješenje i da o tome moramo da vodimo potpuno računa.

Peto pitanje o kojem je govorio predsjednik, pitanje armije.

Pazite, oni imaju rakete koje mogu sve uništiti, ovdje u Bosni i Hercegovini, znamo, prolazile su te rakete i ja sam napomenuo, ja sam jako nezadovoljan radom naše Vlade i rukovodjenjem naše Vlade. Mi smo morali one kamione zadržati kako god znamo i umijemo i nedati armiji sa raketama, one banana-rakete, pa prije toga su bili još neki kamioni itd, to nije učinjeno. Tu smo mi kiksali i tu mi snosimo svi odgovornost.

I sada još nešto da vam kažem o informiranju. Mislim i to je možda moja profesionalna deformacija da se mora ići na što šire informacije. Sada smo gledati TV Zagreb, ali mislim da bi netko morao ovdje postaviti koji bi snimio i ono na TV Beogradu, bez obzira koliko nas napali, što bi bilo

veoma važno da se vidi što oni sa svoje strane informiraju. Vidite, kontrola nad informacijama, ona je vrlo važna i ja se bojam da naš predsjednik nema informacije točne koje bi trebao da ima.

Vidite, iz Bosne i Hercegovine ima osoba možda malo dubiozne osobnosti, to je dopisnik Smiljko Šagolj, on vodi svoju personalnu politiku i kako on vas informira iz Bosne i Hercegovine tako se informira. Nemate informacije, i ja dakle da završim, ispričavam se što sam tako dugo govorio, svjestan sam mnogih kod nas grešaka i mislim da mi moramo dobro da sjednemo da se porazgovorimo, ali sam uvjeren sam u jednu stvar i to stoji i sada.

Predsjednik Tuđman, kako odluči mi ćemo sprovesti, ali ja molim da se ima u vidu da naše želje koje su neostvarive ne budu prezentirane kao činjenice. Hvala.

PREDsjEDNIK:

Hvala. Izvolite dalje!

BOŽO RAIĆ:

Gospodine predsjedniče, ja sam Božo Raić, predsjednik Općinskog odbora,... dopredsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna. Ja sam shvatio da je večerašnje sastajanje u Zagrebu prvenstveno radi toga da bismo se dogovorili kako da izvršimo ono što je pred nama. Zadaća i odgovornosti su velike i zato je potrebno jedinstvo, ali

13/5/JG

treba iskreno kazati i pošteno da toga jedinstva u HDZ-u Bosne i Hercegovine nema. U narodu jedinstvo postoji i mi barem koji se nalazimo u Predsjedništvu Herceg-Bosne garantiramo da je to jedinstvo čvrsto i da nema dvojbi o tome.

Jedinstva nema izmedju političkih djelatnika,
u vrhu....

. / .

14/1 1j

... dvojbe o tome. Jedinstva nema izmedju političkih djelatnika, u vrhu HDZ-a Bosne i Hercegovine prema općinskim odbo-rima Hrvatske demokratske zajednice.

Zašto ga nema? Zbog toga što postoje različita vidjenja različitih problema i mogućnosti njihovoga razrje-šenja. Jedna od tih teza je onih koji ne prihvataju sa odu-ševljenjem, ili se protive koncepciji hrvatskih zajednica u Bosni i Hercegovini, govore: - da je uspostava tih zajed-nica, da nije na liniji kontinuiteta politike Hrvatske demo-kratske zajednice i uopće hrvatskog interesa.

Mi iz Herceg-Bosne i Bosanske Posavine tvrdimo da jeste. Sastanak u Tomislav Gradu 23. ovoga mjeseca je to nedvojbeno pokazao, jer od preko 70 nazočnih legalnih pred-stavnika hrvatskog naroda samo njih tri do četiri su iskazali rezervu.

Drugo mišljenje koje protivnici ovog političkog kursa preko hrvatskih zajednica i daljnog tog koji će normalno ići onako kako to budu okolnosti dopuštale, tvrde, da bezuvjetno obećanje priključenja ovih krajeva Republici Hrvat-skoj može izazvati nesuglasice.

Mi to nigdje i nikada izrijekom nismo ni rekli. Rekli smo da je to naš ideal, naša želja. Ali da moramo institut tih zajednica razraditi i u nekim drugim političkim oblicima razrješenja krize, kao što su kantonizacija, konfe-deralna Bosna ili nešto treće što bi se pojavilo.

14/2 1j

Postoje sukobi na ovoj relaciji:

- Vrh HDZ-a Bosne i Hercegovine i grupa ljudi, koji su ispred HDZ-a postavljeni u vlast, ne žele da priznaju, da Bosna i Hercegovina ne postoji kao stvarna država, da je ona okupirana, da je ona poligon sa kojeg se vodi rat protiv Republike Hrvatske, sa koje prijeti ozbiljna pogibelj i samom hrvatskom narodu u Bosni i Hercegovini. I, da primjereno tim činjenicama, i općem hrvatskom interesu, a pogotovo činjenici da Republika Hrvatske je medjunarodno priznati subjekt, treba odrediti i našu buduću politiku hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini.

To što se iskazuju rezerve prema hrvatskim zajednicama, pogotovo prema Herceg-Bosni, od pojedinaca iz vrha HDZ-a i iz činovništva, ne bi bilo neugodno da se ne radi o ljudima, koji imaju legalitet, legitimitet i mogućnost javnog istupanja i dovodenja u zabludu hrvatskog naroda u Herceg-Bosni.

Mi ne možemo prihvati, a ispoštovati ćemo svaki dogovor da se ubuduće tako ozbiljni politički razgovori medjustranački, medjudržavni sa raznim delegacijama Evropske zajednice i drugih misija vode po jednoj osobi, bez prethodnih političkih konzultacija u tijelima stranke.

Tvrdi se da nema valjanih informacija iz Zagreba, i da se one zlorabe, da ih interpretira svatko prema svojoj potrebi.

Mi duboko vjerujemo da smo na tragu informacija

14/3 1j

koje daje Vrhovništvo stranke Republike Hrvatske i da mi koji smo se opredijelili za ovaj politički koncept uspostave hrvatskih zajednica nismo nigdje pogriješili. Ako jesmo, spremni smo odgovarati za to.

Da nismo pogriješili najbolji su nam dokaz brojni brzojavi, telefonski pozivi i pisma naših ljudi diljem svijeta, koji su uspostavu Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, isto tako i Bosanske Posavine shvatili kao jedan novi čin svoga nacionalnog rodjenja.

Tvrđnje su takodjer iz Sarajeva od pojedinih predstavnika naših, - da je u Zagrebu odjednom došlo do zao-kreta u vodjenju stranačke politike, - da je nenajavljen i neargumentirano napušten koncept suverene Bosne i Hercego-vine, i da to stvara pometnju, dezinformiranost, i da to treba razjasniti.

Mi znamo da nije došlo do nikakvoga zaokreta, jer i u programskoj deklaraciji je rečeno:

- Dok postoji suverena Bosna da, - ali, kada ona bude napadnuta, i kad njen teritorij počnu drugi rastakati, a ne mi prvi, - mi onda znamo što je naše povjesno pravo.

U tome kontekstu želim da kažem:

- Da ne možemo prihvati one tvrdnje, koje polaze od toga da je trenutna etnička slika na prostorima Herceg-Bosne meritorni faktor po kojemu će se sve odlučiti.

Mi polazimo od povijesnog prava hrvatskog naroda, o državnosti, koja je postojala 1939. godine kao

minimuma, i od promatranja etničke slike u kontinuitetu.

Mislim da neki naši ljudi u tome prave pogrešku kada to presjek prave na stanju ad hock.

Mi smo postavili pitanje koliko je bilo upitno glasovanje za suverenu Bosnu i zahtjev za priznavanje njene državnosti, uz puno uvažavanje ovih razloga, koje je predsjednik Kljuić iznio ovdje, - a da se prije toga naši predstavnici nisu tražili od gospodina Izetbegovića prije svega, a i od drugih da se utvrди sadržaj te suverene Bosne, kakva je to država - koja su to prava, koje orientacije, i kojim se instrumentijem garantira hrvatskom narodu da u nekakvoj novoj koaliciji sa Srbima nećemo biti preglasani, odvučeni u Jugoslaviju, gdje smo mi rekli da nećemo ni pod koju cijenu.

Postoji očito sukob u političkim pogledima u stranci, u HDZ-u Bosne i Hercegovine. I mi odgovorno tvrdimo iz rukovodstva Herceg-Bosne da se ne radi o personalnom sukobu, nego o nečemu drugom.

Naime, naša je ocjena, da se radi o jednom pokusu, da se pod okriljem Hrvatske demokratske zajednice u Bosni i Hercegovine instalira takozvana autonomna hrvatska politika, odvojena od hrvatskog korpusa i odvojena od jedinstvene politike Hrvatske demokratske zajednice i u tome jeste najveća opasnost.

Mi smo nezadovoljni odnosom cjelokupne naše političke aktivnosti i Hrvatske demokratske zajednice u Bosni i Hercegovini prema Stranci demokracije akcije. Ta

14/5 1j

podložnost pomalo vrijedja osjećaje našega naroda.

Mi tražimo da se u budućim kontaktima od SDA i poglativog predsjednika Republike gospodina Izetbegovića traži jasno određenje prema takozvanoj JNA, o okupaciji, o stradanju hrvatskog naroda, o korištenju Republike kao poligona, i da se isključi i svaka primisao u njegovoј glavi i bilo koga drugoga da će Hrvate odvesti na bilo koji način u neku treću Jugoslaviju.

Nemamo podataka na terenu, nemamo ni u Herceg-Bosni, da su naši predstavnici to gospodinu Izetbegoviću jasno kazali u ime hrvatskog naroda, ako već nisu mogli u svoje ime.

Smatramo velikim političkim propustom što nije došlo do intenzivnijih političkih razgovora i sa SDA i sa SDS-om, jer svaki je razgovor bolji i od jedne mrtve glave. Znamo da su postojale vaše upute, gospodine predsjedniče, - da se tako postupi. Ali, isto tako znamo da nije tako postupljeno.

Pitanje postupka realizacije hrvatskih zajednica je ono što se često postavlja kao problem. Mi smo odgovorili: - da smo mi politički predstavnici naroda na terenu, u bazi, prosti politički amateri, i da se mi ne možemo baviti vrhunskom politikom. Ali da imamo i Hrvatsku državu i jedinstvenu Hrvatsku zajednicu, i dovoljno umnih i politički zrelih ljudi, koji će znati ocijeniti postupak, vrijeme i način kako da se to uradi.

Očito da neki naši ljudi izgleda postavljaju sumnju u odmјerenost tih postavki i zahtjeva.

Tražimo da se u ovome dogovoru, gospodine predsjedniče, dogovorimo večeras jedanputa konačno, - da se Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i Bosanska Posavina ubuduće tretiraju ne kao pandan, ili protuteža, ili nešto što stavlja izvan funkcije Hrvatsku demokratsku zajednicu kao političku organizaciju, nego kao jedan oblik organiziranja hrvatskog naroda na teritorijalnom principu, jedna zajednica, koja ima jedna prostorna, politička, gospodarska, kulturna, prometna, itd. zajednica. I, ona nije u funkciji da isključi Hrvatsku demokratsku zajednicu Bosne i Hercegovine ni bilo koju osobu koja ju predstavlja.

Ali, morati će isključiti i doći do sukoba, ako ne budemo svi bili na istoj političkoj liniji. A mi to očito....

. / .

11/1 1j

NASTAVAK NAKON STANKE U 19,55 SATI.

PREDsjEDNIK:

Molim, gospodo da nastavimo, i da u kakvih 20, 30 minuta završimo ovaj sastanak, ima putnika, imamo poslove. Mislim da su problemi jasni.

Molim, prednost imaju gosti, najprije.

Molim, izvolite.

MIRO LASIĆ:

Ja se ispričavam ako bih možda malo zlorabio strpljenje gospodina predsjednika i prisutnih. Ali, mislim da možda nismo svjesni ni situacije u kojoj se nalazimo, i da bismo morali neke stvari do kraja razjašnjavati; i k tome me veoma impresionira izlaganje gospodina predsjednika.

Prije svega moramo konstatirati da nas unutrašnja previranja izjedaju.

PREDsjEDNIK:

Da nas unutrašnja, što?

MIRO LASIĆ:

Unutrašnja previranja, previranja nas izjedaju, kako u, da kažem užoj Hrvatskoj, tako i u Bosni i Hercegovini, dakle, medju nama Hrvatima.

Mnogi u stvari nisu svjesni povijesne datosti

11/2 1j

u kojoj se nalazim.

Ja ću ovdje reći neke stvari koje su činjenice, i koje su neporedive i neoborive, a nešto što je i moje razmišljanje.

Prvo, moram da kažem, da sam se uvijek osjećao kao Hrvat iz Bosne i Hercegovine. - Naglašavam ono - iz, i da pripadam jednom i nedjeljivom hrvatskom narodu.

A, naša današnja datost jest povjesna prilika da stvorimo hrvatsku državu.

Prije tisuću godina to je učinio kralj Tomislav, i stvorio hrvatsko kraljevstvo. Danas providnost - to je činjenica koja je neporeciva, - daje Predsjedniku Tuđmanu da Hrvatskoj podari Hrvatsku Republiku.

Mi moramo biti svjesni da smo dosta tragičan narod, kome je to do sada jednom u tisuću godina uspjelo. Kralj Tomislav i Predsjednik Tuđman, - dva su medjaša u hrvatskoj povijesti od pamтивјека do danas. Pred tom činjenicom sve drugo treba da se povuče.

Mislim da nije važno čak ni teritorija Hrvatske, - jedino što će historija pisati, to je - hrvatska državnost. A mi smo generacija kojoj je bog udijelio tu milost. Moramo na toj milosti biti zahvalni.

Ja sam osobno sretan i ponosan što sam živio u tim povijesnim zbivanjima, i što sam pod vodstvom Predsjednika Tuđmana u njima sudjelovao.

Bit je, dakle, u stvaranju hrvatske države.

Dobivamo je uz velike i teške žrtve hrvatskog naroda. To nas obavezuje da zatomimo sve osobnosti, da budemo jednostavno rečeno cjelina.

Nažalost, realnost u kojoj smo bačeni, upućuje nas da i u ovim prijelomnim historijskim trenucima budemo trezveni i dostojni historije hrvatskog naroda. Ovdje je postavljeno nekoliko pitanja, odnosno nekoliko tema.

Jedna je o hrvatskom narodu, koji živi i u Bosni i Hercegovini. Koliko znam, 850 tisuća duša. To je naša povijesna tragedija. U ovome previranju nas je u Bosni i Hercegovini 17,4 posto. Priznati smo kao konstitutivni narod. Evropa ne želi stvarati, otvarati Pandorinu kutiju granica. Toga moramo biti potpuno svjesni, - da su granice Pandorina kutija.

Rješenje nije u sadašnjem odnosu političkih i društvenih snaga. Naime, rješenje, koje je u sadašnjem odnosu političkih i društvenih snaga, može da izgleda kao optimalno, jeste održati Bosnu i Hercegovinu kao cjelinu, ne dirati njene granice. Ali, ako bismo imali Bosnu i Hercegovinu kao cjelinu, kao suverenu, kao neovisnu, njena konvergencija u budućnosti prema Hrvatskoj potpuno je izvjesna, potpuno je izvjesna. A, Hrvati koji žive u Bosni i Hercegovini po meni morali biti imati dvojno državljanstvo, kao što i sada mnogi imaju.

Političko rješenje može da se nadje, izmedju recimo, Hrvata i Srba.

Ja sam svojevremeno ja mislim i gospodinu predsjedniku iznio, - da je Radovan Karadžić meni osobno nudio da obavijestim, i ja sam o tome obavijestio predsjednika Stjepana Kljuića, - da je nudio razgovore. Ali, na pitanje:

- Šta onda s Muslimanima? On je odgovorio:

- Poslati ćemo ih u more, sve do Barija i do obale Italije.

Máže se postići i sa Muslimanima da mi Hrvati raspravljamo s Muslimanima. Dakle, izmedju dva naroda se mogu postići sporazumi.

Ali, postavlja se veoma važno pitanje:

- Šta sa trećim narodom? Ovdje nam Srbi nude pregovore. Ali ja sam uvjeren da oni nude danajske darove, da bi oni mogli nas u određenom trenutku, kada to ocijene jednostavno izigrati, ...

15/1/VM

... morat će isključiti, doći će do sukoba, ako ne budemo svi bili na istoj političkoj liniji, a mi to očito u ovome trenutku nismo.

I, na kraju, moje osobno mišljenje, jer ova većina ovih mišljenja koja sam iznio je sažetak rasprave koja je vodjena 23. ovog mjeseca u Tomislav Gradu.

Želim da kažem da ni protiv jedne osobe, koja nas predstavlja u Skupštini, u Vladi, u Stranci i bilo gdjedrugo nikada nisam niti danas imam išta, ali protiv svakoga onoga tko se suprotstavi provodjenju opće političke linije hrvatskog naroda, jesam i ostat ču. Hvala vam.

PREDsjEDNIK:

Ovaj je gospodin tražio.

UDOVIČIĆ MARTIN:

Ja sam Martin Udovičić iz Travnika, član Predsjedništva naše Stranke, ujedno i predsjednik Općinskog odbora Travnik.

Učesnik sam i na ovom sastanku koji je pominjan u Tomislav Gradu i hoću nešto da kažem, jer sam i zadužen u vezi, upravo, sa ovim odnosima, rukovodstvo HDZ-a Herceg-Bosna i kako to večeras razriješiti, jer naši ljudi upravo koji znaju, iz rukovodstva naših općinskih odbora, da će večeras upravo ta

rasprava biti pred gospodinom našim predsjednikom Tudjmanom i oni očekuju stavove koji će biti konačni za razrješenje ovih problema.

Ja sam inače, povjesničar, umirovljeni profesor, koji sam zbog svojih hrvatskih stavova u Travniku bio zatvaran, osudjivan, ali eto, nekako sam sve to izdržao. Sada sam u mirovinici.

Bavim se politikom našeg HDZ-a jer je to pučanstvo tražilo Travnika i šire okolice, pa sam i član Predsjedništva.

Mi danas u interesu našeg hrvatskog naroda i naše Stranke trebamo zauzeti i povijesne odluke koje su pred našom strankom, naročito u Bosni i Hercegovini.

Moramo u svakom pogledu večeras razjasniti neke stvari, zadržati jedinstvo i kontinuitet akcije na sprovodjenju našega programa kojeg smo dosad dosljedno sprovodili na osnovu platforme koje smo imali, naših zaključaka skupštinskih, Konvencije itd.

Ovdje da gospoda čuju, a posebno ističem, s obzirom da sam i u vrhu naše Stranke Bosne i Hercegovine, a kao povjesničar zainteresiran i za razna povijesna rješenja Bosne i Hercegovine, rekao bih i to da neću govoriti o korijenima našeg hrvatstva u Bosni i Hercegovini. O tome je vrlo lijepo, sažeto i kratko rekao gospodin ministar Lasić.

Ja ću se zadržati konkretno, naproblemu našega jedinstva.

Istakao bih odmah da je naša Stranka u Bosni i Hercegovini, Hrvatska demokratska zajednica, koja je jedna jedina, da je ona još uvijek više pokret bez neke odredjen čvrste organizacije, bez čvrste hijerarhije, rekao bih, čak se usudjujem to kazati i bez neke odredjene discipline. Usudio bih se kazati i bez neke kontinuirane suradnje medju nama svima u rukovodstvu i možda je to i dovelo do ovakvih odnosa, jer se manje-više pojavljivao u rukovodstvu, u rukovodjenju, amaterizam, voluntarizam itd. da sve to ne nabrajam.

Ja, kada govorim ispred Travnika, govorim ispred jednog vrlo značajnog centra i mi priznajemo, centar hrvatstva Mostar, a zatim je odmah Travnik na redu.

Zašto to ističem? Mi travnički Hrvati u dolini Lašve bili smo pod velikom torturom komunističkog sistema i nažalost, pod pritiskom velikog iseljavanja. Mogu vas obradovati da se u posljednje vrijeme jedan dio tih naših ljudi vraća na naše područje, čak iz inozemstva, formiraju mala poduzeća. Oni su već aktivni obrtnici, uspijevaju itd. , pored svih ovih nedaka, naše ekonomske krize.

Naglasio bih vam i to o značaju Travnika, kada je o njemu riječ, ne mene kao osobe, nego našega područja Travnika, da je u njemu na zborovima organiziranim, dva puta prisustvovao pokojni Radić, dvaput pokojni Maček, na travničkom području za sve općine Travnika, a u formiranju Banovine Hrvatske igrali smo vrlo važnu ulogu kada je boravio i poznati ministar Subašić-Šutej, pokojni Mandić - oprostite svi pokojni.

Travnički hrvatski elemenat je zreo u svakom pogledu da prihvati sve naše hrvatske opcije, a sada je prihvatio Hrvatsku demokratsku zajednicu kao svoju jedinu stranku, iako su se drugi ubacivali i sa ovog hrvatskog područja, istina sa predznakom hrvatskih stranaka, nisu prihvaćeni, računajući na ljudе od autoriteta koji vode našu Stranku, pa je, prema, tome, njen uspjeh potpun na ovom području.

Nažalost, iseljavanje Hrvata s našeg područja ovoga, gdje smo predstavlјali nekada 56% našeg stanovništva, danas samo na travničkom području predstavljamo 37%, dakle, 19% skoro 20% naših ljudi je iselilo.

Kada se govori o Herceg-Bosni i o općinama na koje mi plediramo da su naše, evo, vidite, ne možemo govoriti to ni o Travniku da je danas naš.

Kada bi bilo riječi o razgraničenju, a mi smo već obavljali odredjene povjerljive razgovore sa Muslimanima, nismo ih uspjeli pridobiti na našu stranu.

Oni i dalje od nas traže da se zalažemo za suverenu Bosnu i Hercegovinu skupa s njima, da bi se usprotivili Srbima, srpskoj opciji, Srpskoj stranci, a da ćemo onda organizirati našu ravnopravnost medjusobnu po dogovoru.

Zato danas, ako bi mi govorili o razgraničenju, mi prihvaćamo Herceg-Bosnu travničani i naši općinski odbori i sva njena opredjeljenja i njene opcije.

15/5/VM

Medjutim, smatramo daje to optimum koji mi ne bi mogli ostvariti, evo, vidite, ni u Travniku. Zato sam par napomena rekao za Travnik. Ne bi mogli ostvariti, jer Muslimani ne prihvaćaju opciju razgraničenja. Onisu zato da mi ostanemo u jednom korpusu, s timda imamo ravnopravnost skupa s njima u organizaciji te suverene Bosne, iako je mi ne smatramo da je to naše rješenje.

Što bih još rekao što je vrlo za nas značajno i za moje područje i...

./.

Što bih još rekao što je vrlo zamas značajno i za moje područje i što sam zadužen da istaknem.

Mi, dakle, na ovom području, prihvaćamo sva načela i opredjeljenja Herceg-Bosne koja su utvrdjena, jer su ona evo ovdje i citirana.

Medjutim, mi mislimo da možemo na njima graditi jednu našu p-litiku HDZ-a, ali ne ići do kraja sa ovim zahtjevima, jer bi nas to vodilo u direktan sukob sa Muslimanima koji su nam već to najavili.

Već poslije proglašenja Herceg-Bosne, oni su se toliko od nas ohladili da mi kada sazivamo medjustranačke sastanke, da oni izostaju, da nas zaobilaze, oni se sada sašapta-vaju o drugoj jednoj politici koja bi bila na štetu našeg hrvatskog naroda.

Ja dozvoljavam i ovi zaključci govore kritički o odnosu rukovodstva HDZ-a stranke i izabранo na posljednjoj Konvenciji u Mostaru.

Dozvoljavam da je unašem rukovodstvu bilo problema, eto i u Predsjedništvu čiji sam i ja član. Dozvoljavam da ima i u nama pojedincima problema, u pojedinoj ličnosti rukovodstva.

Ali, odgovorno tvrdim, prisustvovao sam na svim sastancima našeg Predsjedništva, na čelu sa gospodinom Stjepanom Ključem kao našim predsjednikom i gospodinom Mato Bobanom, sa našim dopredsjednikom, da smo mi imali jedinstvo u rukovodjenju stranke, da mi nismo imali nekog razilaženja. Mi smo

donosili odredjene odluke, preporuke, One su saopćavane našim općinskim odborima. Mi smo ih provodili. Koliko smo uspješno, o tome se da govoriti.

Općinski odbori prihvaćali su tu politiku. Interes naše politike bio je različit, pored političkih problema koje smo rješavali, obrana, gospodarstvo.

Do sada smo i u tom, smatram uspjeli. Ja govorim konkretno za naše područje.

Medjutim, nismo nikada isticali da smo protiv suverene Bosne i Hercegovine i zato smo i imali suradnju sa Muslimanima, odličnu, vrlo dobru.

Mi smo njih nagovarali i na ove naše Muslimane područja Travnika, gdje je begovat, gdje su begovi. Nažalost, te begovske porodice izumiru. Oni su se uvijek deklarirali kao Hrvati. Mi smo imali 18 begovskih porodica i njihove porodice koje su se uvijek kod Safet bega Bašagića, pa pokojnog Hamdije Krševljakovića, oni su se izjavljivali kao Hrvati.

Medjutim, sada njihova omladina koja je porasla, ona je sada nacionalno muslimanski svjesna i oni sada jesu za suradnju s nama, ali kada smo spominjali mi, ukoliko dodje do Srboslavije, da se mi skupa s njima odvojimo, jer ne predstavljamo većinu u mnogim područjima, nego samo relativnu, s kojom računamo ući u Herceg-Bosnu, a oni na to ne bi pristali, oni su onda protiv, ljuti protivnici. Onda ćemo, kaže, doći do sukoba.

16/3/VM

Što se tiče primjedbi načelnog našeg čovjeka gospodina Stjepana Kljuića, ja će vam reći ovo, da je on dosad po našoj ocjeni, vrlo uspješno rukovodio našom Strankom.

Ja, da vam pravo kažem, nisam bio u situaciji u posljednje vrijeme, raspravljujući o ovim problemima Herceg-Bosne, jer sam bio u Švicarskoj, bio sam tamo u jednoj grupi koja je skupljala pomoć za naše ljudi, specijalno od naših Travničana i ostalih. Oni su tu pomoć, direktno, dostavljali ovdje u Zagreb.

Ja sam danas ispratio za Travnik pun kamionet medicinskog materijala za naše područje, ako dodje do rata, sa instrumentima.

Gospodin predsjednik zvat će našeg čovjeka koji radi na tome Gašo Hrvoje, koji je predsjednik tamo naše zajednice u tom području Munchena, pa nisam detaljno, iako prihvatom opredjeljenja Herceg-Bosne, ušao u sve fineše koje bi nama nametnuli, da vam pravo kažem, jedan direktan sukob, ako bi optimalno tražili na izvršenju toga našega programa Herceg-Bosne, koji je večeras saopćavan.

Za gospodina Kljuića, prisustvovao sam svim našim sastancima, rekao bih ovo.

PREDsjEDNIK:

No, dobro, ja vas molim.

16/4/VM

MARTIN UDOVIČIĆ:

Samo rečenicu gospodine predsjedniče, ja ću završiti.

Mogu vam reći da je veoma ~~zadovoljen~~ od našeg područja, od naših općinskih odbora i u rukovodjenju dosad on je bio samo primus interparés, ništa više, prvi među jednacima.

Ako bi došlo sada ~~do~~ dvojnog rukovodstva, do dualizma, vjerujem da bi nama svima načinilo to veliku štetu.

Hvala lijepo.

PREDsjEDNIK:

Prije nego što dam riječ, da obavijestim, priključio se i predsjednik Vlade dr Gregurić, jer je imao sjednicu Vlade do sada, a predsjednik Sabora je morao otići na neki drugi sastanak.

Izvolite. Samo molim vas, budite kratki, na problem, prijedloge, rješenja.

KORDIĆ DARIO:

Gospodine predsjedniče, štovani skupe, Dario Kordić, predsjednik Općinskog odbora HDZ-a Bušovača, predsjedajući Travničke regionalne zajednice Hrvatske demokratike zajednice i dopredsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosne

Ja ću govoriti, imam obvezu i čast, u ~~izvornog~~ za neke pod navodnim znacima, spornog dijela od Dobretića i

16/5/VM

Jajca, do Kraljeve Sutjeske i Vareša.

Šest mjeseci smo krvavo razradjivali vašu ideju od 13. i 20. lipnja koju ste nam ovdje iznijeli.

Rekao bih da je hrvatski duh ovdje na ovim područjima Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i Posavine za ovih 40 dana, a posebice u Bosni od proglašenja Hrvatske zajednice u Grudama, ojačao više nego za godinu dana poslije izbora u Bosni i Hercegovini.

Hrvatski narod u travničkoj ovoj regionalnoj, subregionalnoj zajednici, živi sa idejom konačnog priključenja Hrvatskoj državi i spremam je da to ostvari svim sredstvima i u mladićima vrije hrvatski duh.

To govorim, jer dolazim sa terena. Obišli smo svako selo na području ove subregionalne zajednice Herceg-Bosna.

Rekao bih, žao mi je što mnogi čelnici iz Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine nisu za ove božićne dane bili sa svojim narodom na ovim područjima i vidjeli bi brojne hrvatske zastave na domovima Hrvata u ovim općinama bosanskog dijela po 60, 70 zastava u općinama. To nije zabilježeno.

Ovo je bio, bez obzira što je tužan Božić zbog rušenja Hrvatske, najhrvatskiji Božić poslije rata u ovom dijelu Bosne. To je čimbenik koji nitko ne može da spori.

Rekao bih da bi bila izdaja svaka druga opcija od jasnog omedjivanja hrvatskog tla na području Herceg-Bosne i zaštite uništenja hrvatskog korpusa samo kroz jasan državni mehanizam Države Hrvatske koja bi bila garant herceg-bosanskim Hrvatima, pa bilo to za tri mjeseca ili godinu dana, ali mi u to moramo vjerovati.

Ovo što su pojedina gospoda rekla da to nije stvarnost i realnost, kakva bi sudbina bila, ovo što je rečeno za Travnik, mislim da u ostalim općinama ne bi imali ni relativnu većinu ako ovim konceptom ne bi išli.

Moram jednu stvar posebno da istaknem. To je da je HDZ Bosne i Hercegovine bila cijelo vrijeme prirepak SDA politike, bio je tu surrogat hrvatske politike. Kada je uskrsnulo hrvatsko biće iz druge polovice 1990. godine u vrijeme izbora u studenom do studenog 1991. godine postalo umiruće biće, a hrvatska politika bila bez subjektiviteta, podanička, pasivna, kukavička, kakva bi razotkrivena od početka prljavog rata u Državi Hrvatskoj i prenošenja na herceg-bosanske prostore. Čelništvo SDA nam na ovim prostorima otkri sve "poštene namjere" za gradjanskog republikom koju obojiše nevidjenim isamskim fundamentalizmom čelnika SDA začinjenim kongresom Stranke demokratske akcije i ovacijama ambasadorima Turske i Libije, Čengićevom izjavom potpredsjednika Vlada od prije tri dana da je u Turskoj njihova kuća i preranim otkrivanjem sna o Džamahiriji, prije nego ih ima 51%.

16/7/VM

Mi iz miješanih sredina najbolje znamo iskrene
namjere čelnika...

./.
.

... iz miješanih sredina najbolje znamo iskreno namjere čelnika Stranke demokratske akcije.

Nisam pobornik lažnog mira, jer on bespotrebno traži trošenje energije. Mislim da ovo što je gospodin predsjednik izložio, ovaj vrh hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini i Vlada nisu u stanju učiniti ovaj dogovor sa Muslimanima i Srbima, jer polaze od toga da je nas samo 17,4 posto - ne polaze tko smo mi, od naše stvarne snage, koja je naša država, kolika je naša moć.

Smatram da ovo rukovodstvo ne može provoditi ovu novu platformu, i da dalje u ovoj Hrvatskoj demokratskoj zajednici, odnosno provedbi ove politike ne mogu učestvovati isti ljudi.

Rekao bih, ono što smo govorili na ovim skupovima sa našim narodom, - da su Muslimani htjeli ići ispred nas, borili bi se sa njima. Ali, međutim, nemamo nikakvu moralu obvezu u ovome trenutku, jer nisu to zaslužili. A, smatramo da ni Izetbegović, i njegova kompanija neće moći voditi ni ovu muslimansku politiku, u ovom njihovom prostoru koji će ostati, jer vode i taj muslimanski narod u propast, - sam će ih muslimanski narod smijeniti, jer im nisu dali obrambeni mehanizam, - sam će to njihov narod konačno shvatiti.

Hvala na pozornosti.

PREDsjEDNIK:

Hvala. Molim dalje.

17/2 1j

DAMJAN VLAŠIĆ:

Poštovani gospodine predsjedniče i poštovani
svi ostali nazočni.

Ja sam Damjan Vlašić, zastupnik u Saboru Herceg-Bosne i donedavni predsjednik Općinskog odbora u Mostaru.

Moram odmah na početku reći, - bojam se teških riječi, a ma kakve one bile. Ne možemo, zalažeći se i za jednu dobru stvar, istodobno etiketirati svakog onog tko bi eventualno i rezervu pokazao prema toj dobroj stvari, da bi to bila izdaja. Time apsolutno vežemo ljudima moć rasudjivanja, moć mišljenja, jednostavno moć riječi, vraćamo se na onaj sistem kojega smo tako slatko uništili.

I, zaista mene iritira kada čujem od ovoga gospodina, koji je zadnji govorio, tko bi bio protiv ovakvog nečeg, to bi bio izdajnik.

Molim vas lijepo, ja bih molio, ako možemo da se kanemo tih teških riječi. Za mene jedna stvar uvijek ovisi od načina na koji se prilazi. Jedna dobra stvar, - ako bude upotrijebljen loš način, onda nam i ta stvar može biti loša, i obratno.

Molim vas lijepo, ako se govori ovdje o Hrvatskoj zajednici Herceg-Bosne i Hrvatske zajednice Bosanska Posavina, itd. - u smislu političkih želja, političke deklaracije, itd. političkih želja, pogotovo svakoga Hrvata, pa tu nema nikakva spora.

Šta bi to Hrvat želio u Bosni i Hercegovini?

17/3 1j

Gdje bi on to želio da bude? Pa, mislim da tu nema spora.

Medjutim, ja moram reći, da je politika ipak umijeće mogućeg, a ne umijeće željenog. Što se tiče želja, tu smo svi na istoj platformi. Pitanja realizacije tih želja, e, to je već druga stvar.

I, ja bih molio da se tome problemu zaista pridje onako kako taj problem sam po sebi zahtjeva, jer je težak problem i da se zaista obazrivo pridje ovoj stvari.

Ja ipak moram reći, - čini mi se da ćemo prije sve stvari riješiti, pa i ovo skupa, zbog čega smo ovdje, nego pitanje sami sebe.

Dozvolite, - ja ću biti slobodan da kažem, - mi smo stvorili nejedinstvo medju sobom. To jedinstvo je stvorenno na način, koji je sve skupa ovo sprovadljalo, što se tiče Hrvatske zajednice Herceg-Bosne i Hrvatske zajednice Bosanska Posavina.

Molim vas lijepo, ako je nešto tako dobro za hrvatski narod u Herceg-Bosni, onda to dobro jer je dobro, ne treba kriti ni od koga, to treba urbit et orbičitavom hrvatskom narodu Herceg-Bosne, a pogotovo čelništву stranke reći, i prezentirati.

Ja ću biti slobodan da kažem, - moj prijatelj ja ga takvim smatram bez obzira na ono kako on smatra to prema meni, i moj komšija i sumještanin Mate Boban, - sa mnjom prije formiranja Herceg-Bosne je bio pet dana prije,

17/4 1j

- da čak budem precizniji, mislim par dana prije, - da bi s televizije ja doznao da je u Grudama formirana Hrvatska zajednica Herceg-Bosna čije je sjedište u Mostaru, a eto, po vragu, ja živim u Mostaru, i po vragu sam ja predsjednik Općinskog odbora u Mostaru.

Sada se pitam, - to dobro za hrvatski narod, čemu takvo ljubomorno kriti od drugih, možda ako si imao razloga od mene, opet je bilo korektno, u ljudskom smislu reći:
- Damjane, ti to ne trebaš znati. To zahtjeva ljudska korektnost. Dok mi ...

. / .

..... To zahtjeva ljudska korektnost. Dok mi ne uspostavimo dimenzije ljudske korektnosti, one najobičnije ljudske korektnosti, manimo se visokih politika, jer politika bez obzira što joj dajemo ružne nazive, ali ona mora imati dimenziju ljudske korektnosti. Ako to isključimo iz nje, onda teško ćemo polučivati odredjene rezultate koje trebamo polučiti.

Zbog toga nije problem, opet kažem, želja što u sebi sadrži ova zajednica Herceg-Bosna i Bosanska Posavina, nego načina na koji je to sve sprovedjano i taj način stvorio ne jedinstvo, pa vas molim, ja neću reći više mi ne možemo dozvoliti jer ja sebe jednostavno isključujem u tome svemu, ali ću reći da se ne može dozvoliti da u okviru jedne stranke postoje dvije organizacije na način da jedan zakazuje sastanak u ponedjeljak u 10 sati u Sarajevu, to je Predsjedništvo Stranke, a dopredsjednik te iste stranke da zakazuje sastanak u 12 sati u Tomislav Gradu.

To ne može biti interes ni jednoga naroda, pa ni hrvatskog naroda, jer nejedinstvo nije ničiji interes, a ovdje je očito nastojanje nejedinstvenog postupanja. Izgleda sada tko će više učiniti, protiv legalnog Predsjedništva taj dobiva neke attribute dobrog Hrvata. Pa nema dobrog Hrvata koji čini nešto protiv legalnih organa, dok su legalni, legitimni, dotle i poštujemo ih, a ako nam ne valjaju, opet na legalni i legitiman način skinimo u interesu hrvatskog naroda

i kada opet nekoga postavimo, poštujmo ga.

Nema bez legaliteta i legitimiteta nema sreće u bilo kojem postupanju, u stranačkom ili bilo kojem drugom.

Utoliko ja naglašavam da način ovdje nije bio u redu i on je izazvao sve ovdje zabune, a i inače da li je hrvatski narod u Bosni i Hercegovini, što on želi, a to se za mene ne postavlja uopće pitanje u smislu želja, u smislu realizacije.

Ja moram reći jedno - na ovaj način sigurno je da bi izgubili povjerenje Muslimana, ali upitnik je veći od brda da li bi pridobili povjerenje Srba ikad, ako je uopće moguće njihovo povjerenje dobiti, a sigurno je da bi izgubili povjerenje Muslimana.

Sada, tu smo da stvari vagnemo na jedan ljudski način, da se skupimo, da porazgovaramo što je to interes za hrvatski narod, ali ja tvrdim da ovaj način koji je do sada sproveden ni najmanje nije od interesa bilo kojeg čovjeka, bilo koji narod, a najmanje za hrvatski narod. Ja neću govoriti o nekoj svojoj sudbini, ali dozvolimo i to svatko drži do svog osobnog digniteta i ne može u ime mirne politike netko poručivati taj mora biti smijenjen, molim vas lijepo, to jedna stranka ne smije dopustiti, tim više što još uvjek mi raspravljamo kako bi to trebalo postupiti.

Mi ovdje u ovim zaključcima iz Tomislav Grada

oduzesmo legitimite svakome, Aliji Izetbegoviću, Kljujiću, i tko nam ostao legitim i legalan, molim vas lijepo, tko nam osta. Dajmo ljudi, vratimo se na teren legaliteta i da počimamo konačno više djelovati na način da se zna tko je što. Ja vam kažem u Hercegovini na način na koji je djelovanje stvoreno jedno nejedinstvo i to nejedinstvo bi trebalo biti, ako ne večeras ovdje riješeno, ali u svakom slučaju riješno i to u vertikali, da se više zna tko zakazuje, tko djeluje itd, itd. inače, ako se ovako nastavi nisam siguran da se neće desiti da netko treći sutra će izmisliti još

PREDsjEDNIK:

Problem ste jasno postavili, nemojte ga dalje obrazlagati.

DAMJAN VLAŠIĆ:

Hrvatski interes, pa će zakazati sastanak u nekom trećem mjestu, pa će opet tamo netko otići, pa će se kupiti potpisi, zaista to - i oprostite ako sam odužio, hvala lijepo.

PREDsjEDNIK:

Izvolite dalje, ali budite kratki, imamo još obaveza, posao nas čeka i neki moraju na daleki put.

IVAN MARKEŠIĆ:

Ja obnašam funkciju generalnog tajnika HDZ-a Bosne i Hercegovine. Ja vam se iskreno zahvaljujem na hrabrosti

da nas pozovete, odnosno da se sastanemo ovdje, kako bismo došli do jednog zajedničkog stajališta što je činiti Hrvatskoj demokratskoj zajednici Bosne i Hercegovine u Bosni i Hercegovini, odnosno hoće li ona uopće više postojati.

Na temelju izloženog i zaključaka koji su stvoren na sastanku u Tomislav-Gradu i ovdje prezentirani, dobiva se dojam da će ta stranka ostati u okvirima onim koji su izvan nekadašnjih granica banovine Hrvatske, odnosno sada zacrtanih granica Herceg Bosne i Bosanske Posavine.

Ja vam mogu reći da sam sinoć bio i imao priliku sudjelovati u razgovorima najviših crkvenih dostojaanstvениka, vrh bosanskog nadbiskupa i provincijala Franjevačke provincije Bosne srebrne, i ja sam jedan od djaka te Franjevačke provincije. To s ponosom ovdje ističem, i u tom kontekstu će se kretati cjelokupna moja diskusija. Jedinstvena je poruka i ja na tome stojim, da cjelovita, suverena i samostalna Bosna i Hercegovina je najbolje rješenje za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini.

Kada sam saznao za formiranje Zajednice Herceg-Bosne i Hrvatske Posavine, mislio sam da je to itako sam to želio uklopiti u neka stajališta HDZ-a, da su to neki posebni načini izražavanja političke volje ljudi koji žive na jednom odredjenom podneblju.

Medjutim, u Duvnu sam bio uvjeren u to da je to jedna teritorijalna organizacija, a sve što stoji u ovim naznakama koje su tu naznačene u toj odluci o osnivanju je

nešto sasvim treće.

Ja bih kazao takodjer da sa ovakvim stajalištim koja su ovdje iznesena da postoji očiti rascjep u HDZ-u Bosne i Hercegovine, dakle u stranci u kojoj se ja nalazim kao tajnik. Ja nisam mogao i to vam iskreno kažem. ne mogu ni danas prihvati....

./.
.

19/1 1j

Ja nisam mogao, i to vam iskreno kažem, ne mogu ni danas prihvati ovakav način formiranja zajednica, iz jednog prostog razloga, - na koji način, s kojim moralom mogu primiti Hrvate iz Banja Luke i 29 tisuća iz Zenica, gdje je preko 20 tisuća, iz Tuzle preko 20 tisuća, u Sarajevu preko 34 tisuće.

Što je s rješenjem integralnog pitanja Hrvata u Bosni i Hercegovini?

Ja cijenim da u određenim područjima gdje je kompaktne hrvatske cjeline, da ima, da toga da se želi, i tko od nas ne bi želio da živi u Državi Hrvatskoj, što i pozdravljam ovom prilikom njeno priznavanje. Ali, realnosti u kojima se nalazimo, mislim da neće moći to omogućiti.

I, priliike u kojima žive Hrvati u Bosni i Hercegovini i ljudi s kojima se susreću, ni političkih opcija, kako uzmemo, neće to dozvoliti. Jer, ja ne znam na koji način može Bugojno, Gornji Vakuf, Travnik da se tek tako odjedanputa kaže: - idemo mi u Herceg-Bosnu, biti ćemo priključeni Republici Hrvatskoj.

To mogu biti želje. Ali, ja vam iskreno kažem, - vi živite ovdje u Zagrebu, i vjerojatno i iskreno vam mogu reći da možete sasvim drugačije promatrati to naše podneblje dolje. Ali, mi koji dolje živimo, i koji non-stop susrećemo te ljude, koji su orijentirani na tu grudu zemlje gdje živimo, i koju ne želimo ostaviti, jer smo dolje konstitutivni, **sastavni dio te Bosne i Hercegovine**, - vi ćete sasvim drugačije to gledati i misliti da je to tako jednostavno i zgodno zaokružit

19/2 1j

i kazati, i govoriti u ime hrvatskog naroda, - da će to priključiti Hrvatskoj.

Ja vam kažem, što je rekao gospodin Vlašić, - bojim se teških izjava, i reći: - ja govorim u ime naroda od Dobrotića dolje do Bugojna.

Gospodine Kordiću, ne znam, - ja sam premlad, a i vi ste, da bismo o takvim sintagmama mogli govoriti, jer fratri i svećenici s kojima se susrećem i s kojima kontaktiram imaju sasvim drugačije opredjeljenje. I, sam gospodin fra Ferdo Vlašić u Tomislav Gradu je jasno na kraju kazao:

- Da je, i tu je citirao gospodina Tuđmana, - da je optimalno rješenje pitanja hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini suverena, nedjeljiva, samostalna Bosna i Hercegovina.

U tome kontekstu ja bih samo zamolio, ukoliko se možemo večeras naći, i neki kompromis u traganju slijeda ostvarenja toga prava Hrvata u Bosni i Hercegovini. Ja bih predložio:

- Da bi se Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine trebala i u stvari istražati na svome zahtjevu prema suverenoj Bosni i Hercegovini sve dok postoji i jedna trunka mogućnosti da se to ostvari.

Ali, tek u krajnjoj situaciji, ako to ne bude bilo moguće, onda treba tražiti optimalno rješenje ponovno da se iz neke buduće, - samo slažem se sa ovim sada.

19/3 1j

PREDsjEDNIK:

Dobro, gospodo, zašto gubimo vrijeme o tome dok je to moguće.

Vi imate situaciju da vam srpski krajevi više nisu pod bosanskom vladom. Imate svoje predstavnike sada sjede u Beogradu, formiraju tu Jugoslaviju.

Prema tome, polazimo od stvarnog stanja.
Molim vas, eto, u svojim raspravama.

IVAN MARKEŠIĆ:

Mi polazimo takodjer, oprostite, polazimo takodjer od pravog stanja, oprostite što će vam reći, - ali vi na taj način i sa ovom diobom omogućavate prvi puta da se Srbija proširi na područje Bosne i Hercegovine, da bude tu gdje nikad nije bila.

Ja vam kažem ovo:

- U slučaju ostvarenja samostalne Bosne i Hercegovine, onda bi u tom slučaju, pošto to mislim ipak da će netko izvan ovih područja odredjivati o sudbini Bosne i Hercegovine, onda ćemo, i onda bismo trebali tražiti načine osiguranja političke, ekonomске i kulturne povezanosti Hrvata iz Bosne i Hercegovine, sa novom Hrvatskom državom.

Mislim da se na ovaj način, ukoliko bi bila ta samostalna Bosna i Hercegovina ne bi izgubila jedna integralnost vezanosti Hrvata Bosne i Hercegovine sa Hrvatima u Republici Hrvatskoj, u Državi Hrvatskoj. Jer, nije tu sada

19/4 1j

traganje, niti je neko otcjepljenje, stvara, nego autonomnog bosanskog hrvatstva, da bi se sada tu zastupalo.

Ali ja vam iskreno mogu kazati, da, ja sam to i rekao gospodinu Brozoviću u Sarajevu, kada smo bili. Ja ne želim da itko o mojoj sudbini bez moga pitanja odlučuje na nekom mjestu, a da se ne bismo o tome dogovorili. Ja to iskreno govorim, bez obzira na težinu toga iskaza.

Ali smo isto tako spremni na sve moguće razgovore na koji način interesu hrvatskog naroda u cijelosti da zaštitimo.

Toliko, i hvala lijepo.

PREDsjEDNIK:

Hvala. Molim, tko želi dalje. Molim, izvolite, predstavite se.

IGNAC KOŠTROMAN:

Naime, ovdje je maloprije palo dosta teških riječi na Herceg-Bosnu, kao da se radi o nekoj klasičnoj zavjeri protiv suvereniteta BiH, i protiv HDZ BiH. Naime, ja bih ipak rekao, da se zavjera radi, ali na drugoj strani.

Ja sam to sam iskusio, vrativši se iz Gruda onaj dan kada je proglašena Herceg-Bosna. To jutro me je dočeo kao gospodin Stjepan Ključić sa grupom ministara uz prijetnju, - da će likvidirati i mene i moju ženu i djecu, navodno zato

19/5 1j

što sam ja negdje izjavio da će njega likvidirati. Njegovi su ljudi to izjavili iz UDBE.

Mislim da očigledno da je osnovni bio cilj da se ja kao tajnik Herceg-Bosne eliminiran, a moj neki osobni sukob sa gospodinom Stjepanom Kljuićem počeo je onoga trenutka kada je u Zagrebu još ljetos iznesena ta alternativa ukoliko dodje do cijepanja Bosne i Hercegovine.

I, očigledno da sam tada bio smetnja jednoj takvoj provedbi te politike. I ta da se pokušalo da se ja uklo-nim iz tajništva, kao poslovni tajnik. Izmislio se neko mjesto, čak ...

. / .

... izmislilo se neko mjesto čak direktora pogrebnog društva u Sarajevu gdje sam ja trebao da odem da na neki način ne bi bio kočnica i smetnja jednostavno sprečavanja politike Hrvatske demokratske zajednice i središnjice.

Dalje tragajući poslije prijetnje koja je bila uperena protiv mene došao sam do određenih podataka koji se mogu potkrijepiti činjenicama i upravo to opovrgava izjavu gospodina Vlašića gdje se radi o nekoj zavjeri, nego da se radi upravo o suprotnom, jer fizička prijetnja uz prijetnju likvidacije od najužeg čelništva iz Sarajeva je upućena Abidu Hodžiću, prijašnjem potpredsjedniku stranke, koji je jednostavno, tj. kome je zapriječeno od strane gospodina Toke i njegovih suradnika da će biti likvidiran ukoliko nastupi protiv politike gospodina Stjepana Ključića.

Dalje, druga prijetnja je bila upućena Ivanu Brekalu nakon zaustavljanja tenkova na Širokom Brijegu, a vjerojatno svima vam je poznato za prijetnje koje su bile upućene velečasnom Anti Bakoviću koji kasnije nije smio ni doći u Bosnu i Hercegovinu. Dalje, nekada teške prijetnje koje su bile izrečene gospodinu članu Predsjedništva BiH Franji Borasu, on je otvoreno iznio na sastanku Herceg-Bosne da mu se prijetilo ubojstvom tada jednostavno zapriječeno je da se ne smije miješati u politički život Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine.

Dalje, prijetnje su bile upućene pokojnom Krešimiru Romu koji je bio rizničar i čak on je bio poslije onog

20/2/JG

skandala koji je srboarmija bila izazvala sa Špegeljom, on je čak bio priveden u MUP na jedan misteriozan način i bio je zadržan nekoliko sati u MUP BiH da bi kasnije u više navrata gospodin Stjepan Kljujić tvrdio da će ga uhapiti.

Dalje, upućena je bila prijetnja dopredsjedniku Dariju Kordiću ukoliko ne dodje na konzultacije u Sarajevo radi stvaranja regionalne zajednice HDZ-a, da će poslati policiju, gospodin Stjepan Kljujić je otvoreno rekao da će poslati policiju, UDBU iz Sarajeva koja će ga u lancima dovesti.

Nakon toga prijetnja je upućena Andjelki Stojić, tajnici da će biti likvidirana ukoliko se ne mani čorava posla, a poslije toga

PREDSJEDNIK:

Nemojmo ove osobne, idimo na političke probleme.

IGNAC KOŠTROMAN:

Ovo iznosim iz razloga da upravo potkrijepim činjenicama sa koje se strane radi o zavjeri. Kažem, ovo su teške riječi, ali svaku koju sam izjavio mogu argumentirati uz svjedočiće i činjenice.

To je očigledno gdje se radi o sukobu opcija i da je tu osnovni sukob koji se ovdje pojavljuje i očigledno

20/3/JG

ono sve što je tinjalo sada je na neki način izašlo na površinu i mislim da odavde iz Zagreba ne bi ismjeli otići dok upravo ne rasčistimo suštinske probleme jer će nam se to neminovno reflektirati na terenu.

I htio bih još da naglasim da isto gospodin Stjepan Kljujić i njegovi najuži suradnici, da neprestano suradjuju sa Brankom Mikulićem, Komšićem Ištukom, neznam da li je i koliko je to dobronamjerno i da li je ta bosanska politika koja se kreira pod svaku cijenu, to je stvar političke ocjene.

Što se tiče prijedloga što bi danas bilo najbolje da se uradi, moje je mišljenje upravo da se jednostavno razjasnimo što uraditi jer mi se moramo nakon ovog sastanka vratiti u Herceg-Bosnu i Posavinu i objasniti upravo narodu koji je u zabludi i jednostavno u određenim dilemama koje se lansiraju na terenu, da čelništvo HDZ BiH nije za ovu opciju, a kao da se radi o nekoj zavjeri protiv HDZ BiH i njenog čelništva, a ne da se radi o politici koja je dogovorena u Zagrebu kada smo gotovo svi bili na onom sastanku od strane čelnika.

Ja bih imao toliko. Hvala.

PREDsjEDNIK:

Hvala. Perica Jurić je tražio riječ!

PERICA JURIĆ:

Mislim da je pitanje Bosne i Hercegovine i

težišno pitanje u sklopu razrješenja sadašnje krize , pitanje završetka rata u najužoj vezi sa pitanjem Bosne i Hercegovine.

Smatram da oko tog pitanja ne trebamo imati nikakve dvojbe, nego naprosto polaziti od interesa vlastitih, od interesa hrvatskog naroda, ni u kom slučaju od interesa bilo koga drugog. Jedno je istina, drugo je diplomacija.

Mislim da mi uistini možemo činiti sve na planu, na jednom integracijskom planu počeviš od kvalitetnih obrambrenih priprema do vezivanja institucija, do vezivanja u najkvalitetnijem smislu riječi. Na razini diplomacije naši politički ljudi u Sarajevu mogu se i dalje kleti da su za suverenu Bosnu i Hercegovinu kao što smo to do sada govorili.

Mislim da od tog suvereniteta nema ništa, do njega više nitko ne djeluje. To mislim da je hrvatska politika dozrela makar sada do stupnja da mora započeti voditi brigu o vlastitim interesima.

Neznam dali je itko razmišlja o problemu vala izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. To neznam da li je u Hrvatskoj o tome vodjeno računa, međutim, ja na ovom sastanku ističem pitanje budućeg vala izbjeglica koji neće biti 500 tisuća, nego će biti možda i dva milijuna. Mislim da je to vrlo ozbiljno pitanje gospodo i da se ovdje prestanemo nadmudrivati i da prestanemo sa jednom ipak

jednim nezgodnim tonom, odnosno ne tonom nego sadržajem.

Smatram da se naša politika mora pozitivno odrediti, i smatram da moramo krenuti na isti način kao što smo radili do sada vodeći računa prije svega o interesima vlastitog naroda.

Ja ću vas upoznati sa činjenicom i to sam dozna od jednog najuglednijih Srba bosansko-hercegovačkih da je gospodin Karadžić kada je čuo vijest da je osnovana Hrvatska zajednica Bosanska Posavina platio večeru jednom krugu od 20 ljudi, od radosti. Nije istina da Srbi ne žele kraj rata, nemojmo biti toliko ni mi zatucani u jednom ne-povjerenju, jednom antihumanom raspoloženju bez obzira na činjenicu rata i na neprijateljstva koja su otvorena i Srbi žele mir, žele izlaz i imaju objektivna svoja prava u Bosni i Hercegovini i oni neće Bosnu i Hercegovinu i prekinimo sa razmišljanjima oko toga kako ćemo mi Muslimani nadglasavanjem doći do nečega što će biti rješenje, što će biti izlaz iz krize.

Ja vas uvjeravam dogoditi će se najobjektivnije je sada prepostavljati i Hrvatska mora brinuti o svojoj sigurnosti, mora brinuti na isti način kao što je brinula Austrija isto tako o svojoj sigurnosti pa je pojačala graniče, zaštititi se od velike izbjeglice. Kod ratne eksplozije u Bosni i Hercegovini možemo očekivati još ogroman broj ljudi, jedino što je moguće je da se spriječi da Bošnjaci budu uklonjeni, da se spriječi da se učlanjuju u Hrvatsku Posavini, oni su preuzeđeni.

21/1/VM

Ja vjerujem da, recimo, bosanska Posavina, oni su presretni što je Hrvatska doživjela svoj suverenitet odnosno svoje medjunarodno priznanje i spremni su ostavljati, ako hoćete i svoju zemlju i sve što imaju, doći u Hrvatsku tu živjeti, a da ne govorimo o onoj želji, prirodnoj želji čovjeka da se odupre na svom komadu zemlje u jednom smislu zaštite vlastitih interesa. Mislim da zato snage ima.

Pojava hrvatskog dinara će nas natjerati na jedno objektivno razmišljanje.

Vidjet ćete gospodo u općinama hercegovačkim, zapadnobosanskim i šire bosanske Posavine itd. hrvatski dinar će ući kao sredstvo plaćanja. Hrvatski dinar neće kupovati nju ni BiH dinar, a naši ljudi po procjenama nekih ekonomista raspolažu glavninom financijske moći u Bosni i Hercegovini.

Uvjeravam vas da nijedan hrvatski čovjek ni u Hercegovini ni u hrvatskim predjelima Bosne, neće se služiti ju-dinarom, neće s njime plaćati, neće ga kupovati. To će biti jedna politička manifestacija, a mi pomozimo toj manifestaciji. To je ono na čemu se možemo naći.

Kada se tiče Muslimana, postoji dualizam u osnovi toga bića, političkog bića.

Smatram da nisu svi Muslimani, čak ni većina Muslimana nije za politiku Ažije Izetbegovića i za njegovu istočnu orijentaciju.

21/2/VM

Mislim da onaj europski duh kod bosanskih Muslimana ipak prevladava. Ne zaboravimo činjenicu rata. To je istina života. Mi ne možemo od toga pobjeći. Rat je tu, on je stvarnost, on uvjetuje i političke odnose.

Ali, krenimo od vlastitih interesa i to je osnova ovog što sam imao reći. Hvala lijepa.

PREDsjEDNIK:

Tko želi još?

Gospodo, očito se pokazalo u ovoj raspravi večeras da je taj sastanak trebao i te razlike koje su došle do izražaja na ovom sastanku nisu slučajne, one su uvjetovane samim problemom Bosne i Hercegovine i unutar Bosne i Hercegovine položaja pojedinih krajeva iz vas iz Hercegovine, zapadne Bosne, bosanske Posavine iz vrh Bosne itd.

Da Bosna i Hercegovina nije rješenje za hrvatski narod to je sva povijest pokazala.

Prije svega, ona je nastala kolonijalnim osvajanjem jedne azijske sile, gospodo, ne zaboravimo to, od 15, od 18. stoljeća na štetu hrvatskog naroda, na štetu hrvatskog teritorija.

Sve te kolonijalne tvorbe su pale u povijesti i u Aziji i u Africi. Bosne i Hercegovine nije bilo izmedju dva rata. Komunisti su je izmislili, poslije drugog svjetskog rata vratili na scenu, čak Muslimane proglašili nacijom, zato da bi, tobože, riješili suprotnosti izmedju srpskog i hrvatskog naroda.

21/3/VM

Jesu li u tome uspjeli? Nisu, naprotiv.

Prema tome, ne treba računati sa Bosnom i Hercegovinom kao sa nečim što je od boga dano i treba da ostane, a pogotovo zaboravljati kako to ide na štetu.

Hrvatska je zbog uspostave Bosne i Hercegovine u teritorijalnom smislu dovedena u nemoguću situaciju. Mi, samostalnu Hrvatsku ne može u upravnom smislu ovako urediti kakva jeste, a kamoli u obrambenom itd.

Daljnje perspektive, kakve su u perspektivi?

Kakva je budućnost hrvatskog naroda sa Bosnom i Hercegovinom?

Ja sam citirao od 24% spali smo na 17%. Gospodin Vlašić iz Travnika je rekao, u Travniku od 56% spali smo na 37%.

Budite sigurni, kada bi Bosna i Hercegovina ostala, da će to u roku od 10 godina dobiti još užasnije srazmjere, a da Muslimani računaju na demografsku ekspanziju i zbog nataliteta i imaju planove da dovedu 500 tisuća ljudi Muslimana iz Turske itd.

Prema tome, opstanak Bosne i Hercegovine kao samostalne i suverene, sve kada bi bio moguć, ide u svakom slučaju na štetu hrvatskog naroda, onemogućava normalno teritorijalno ostvarenje hrvatske države i stvara pretpostavke za nestanak i onolikog dijela hrvatskog naroda kakav je danas u Bosni i Hercegovini.

Osim toga, cjelovite Bosne i Hercegovine nema **danas**.

Kažete, ne znam tko je to rekao da bi dioba Bosne i Hercegovine značila dopuštanje Srbiji da predje preko Drine gdje nikada nije bilo.

Pa, ima ih tu, ima ih milijun i pol u Bosni, ima ih, bilo ih je 570 tisuća u Hrvatskoj, sada će ih ostati valjda pola manje u Hrvatskoj, ali milijun i pol u Bosni i Hercegovi ni ima.

Prema tome, ne možemo sve da nam da netko granicu na Drini, što biste činili sa dva milijuna Srba i što biste činili još sa toliko Muslimana – kakva bi to hrvatska država bila? Kakva perspektiva?

Pa, dajmo gospodo, mislimo, nemojmo misliti sa stanovišta nekakvih sitnih, nego kada je riječ o interesima naroda i državnim interesima, ondatreba pogledati problem u cjelini.

Vidite, Europska zajednica, svjetska zajednica stalno ističe, znači, protiv promjene granica.

Slažem se da je to, mislim da je Lasić rekao, to su granice Pandorina kutija, ali isto tako ističu, znači, ako i nemojte misliti da kod toga nisu mislili i na Bosnu i Hercegovinu kada su kazali da su protiv promjena silom.

Znači, ako se može postići neko političko rješenje, političko rješenje koje bi stvorilo pretpostavke da ne budе rata, da ne bude...

22/ 11j

... stvorila pretpostavka da ne bude rata, da ne bude sukoba.

A, mislim da valjda imamo dovoljno iskustva od drugog svjetskog rata i sa ovim ratom, da izmedju Hrvatske i Srbije bez razgraničenja - nema političkog rješenja, odnosno nema uklanjanja ratnog sukoba i u budućnosti.

A ja vam mogu kazati ovdje za ovim stolom, - da u razgovoru kojeg sam vodio i sa Izetbegovićem u četiri oka i sa Miloševićem u četiri oka, i u šest oka, zajedno sa njime, - da je bilo riječi o tome da bi trebalo naći takvo rješenje, koje bi zadovoljilo i hrvatski i srpski narod, i Muslimane, - bilo je riječi.

I, sada molim, sukobi među vama i što se tiče politike.

Hrvatska demokratska zajednica i ovo Hrvatsko državno vodstvo nije mijenjalo, nikakve promjene nije donosilo. Ne! Ali, jer smo, da ne ponavljam ono što ste kazali, - jer smo kazali:

- Iz taktičkih razloga tako dugo dok postoji suverena Bosna, jesmo za nju. Ali, suverene Bosne više nema. Srbi su se izdvojili. Nemate nikakve vlasti. Bosanska vlada nema nikakve vlasti nad onim srpskim dijelovima, i srpski dijelovi, ne samo srpski dijelovi Bosne, nego čitava Bosna i Hercegovina je uključena u rat protiv Hrvatske, - njezin teritorij i srpsko pučanstvo protiv Hrvatske. To je činjenica.

Prema tome, šta govorimo o suverenoj Bosni.

Šta govorimo o suverenoj Bosni, kada vam srpski predstavnici

sudjeluju u Beogradu, u stvaranju te velike Srbije. Kad vam već donose rješenja za to da ćete imati srbodinar, je li.

Prema tome, to je situacija. I u toj i takvoj situaciji mi moramo opredijeliti svoju politiku, koja, molim, danas takva kakva je bila, netko je tu spomenuo, - znači, bila je dijelom surogat politike muslimanske u Bosni. To se ne može poreći.

Ali, da budemo opet pravedeni, - ona je tu bila i uvjetovana, jer smo znači mi bili, eto tako dugo, i zbog rata, itd. bili smo zato da zastupamo i suverenost Bosne, ali na zadnjem sastanku. I, mislim, ako ima nekih malih nesporazuma, onda utoliko što sam ja ipak rekao na sastanku s vama, ne znam, ne u toj grupi, ali sa jednim, sa predstavnicima vas iz Bosne i Hercegovine, i Kljuiću posebno, - da sam mu rekao:

- Da treba direktno započeti razgovore i sa Izetbegovićem i sa Karadžićem, molim.

I, da treba, ne ovako samo tek usput, nego da treba ići za tim da, molim, idimo tražiti rješenje, kako da se razgraničimo; da zadovoljimo jedne, druge i treće.

I da tu ne treba biti nikakvih, čak rekao sam, -nikakvih tajenja nego sa Karadžićem razgovarati, - molim. Ako on traži tamo gdje je pet posto, traži on i gdje je jedan Srbin, pa će morati odustati, kao i što od svih srpskih krajeva, tobože srpskih krajeva u Hrvatskoj.

Pa, prema tome, on traži to, vi tražite to.

Pa se u pregovorima dogovorite. A, isto i

Izetbegoviću kazati:

- Šta hoćeš? Hoćeš li ići sa njima u Srbiju?

Idi! Ali, mi onda izdvajamo hrvatske dijelove.

Znači, treba konkretne razgovore povesti i sa Karadžićem, i sa Izetbegovićem, molim. I, to ne znači da, - ja nisam rekao da mi time stavimo na stol mi, - idemo mi na diobu sada, je li. Ali, idemo razgovore, tražimo političko rješenje. Koje je političko rješenje? Vi Srbi se izdvajate, ne priznajete uopće ništa. Dobro. Onda tako. Naši su zahtjevi ovi. Šta je onda sa Muslimanima?

Prema tome, te konkretne razgovore treba povesti, i u tome je Ključić malo, malo, mislim, nije, i niste proveli to što smo se dogovorili, da tako treba pristupiti rješenju tog pitanja.

Nije ovo što su učinili prijatelji i sa ovom zajednicom Herceg-Bosne i sa ovom Posavinom, - nije to greška. Ona je proizlazila iz te opće naše politike. Onda kada su se Srbi izdvajali, trebalo je samo organizirati te hrvatske krajeve, i radi samo obrane, radi organiziranja toga naroda na obranu, ako bi bio fizički ugrožen, - što smo takodjer pomogli, i radi stvaranja pretpostavki za političko rješenje. Radi toga da bismo kazali i tim Srbima, i da bismo kazali i Evropi, znači, postoji hrvatski narod tamo, koji ima svoj zahtjev.

I, sada tu je, molim, znači sve, i obe te

22/4 1j

inače i naše politike u Bosni i Hercegovini i čuvanja suverenosti i stvaranja pretpostavki za ono što nam je u krajnjem interesu, - bile su prisutne, i sada je tu kod vas došlo do malog nesporazuma, i do, - kod jednih je, znači, jasno i Kljuić je i danas, i neki su više bili za to, - Markešić, znači, za očuvanje. Šta je sa Hrvatima drugim?

Slušajte gospodo, ni jedan narod na svijetu ne može nikada ostvariti svoje maksimalne zahtjeve.

Pa, prema tome, i mi ne možemo računati da možemo dobiti sve krajeve u kojima žive Hrvati. Ali, ako stvorimo Hrvatsku državu sa takvim teritorijem da ona može živjeti, onda će znači, ovi Hrvati, koji ostanu u preostalom dijelu te Bosne imati oslonac, i onda će u sklopu sa suvremenim medjunarodnim reguliranjem tih pitanja imati jamstvo i u Hrvatskoj državi, i u medjunarodnim konvencijama.

To je isto tako, i takav će se isti problem postaviti i za Srbe.

Znači, i Srbi moraju odustati od toga da im se izdvajaju, ne znam kninska, i ne znam kakva krajina, - nema ništa od toga.

Prema tome, u tome pogledu moramo biti realni. Znači, ostvariti u teritorijalnom smislu ono što je u danim današnjim okolnostima maksimalno.

A, kazali smo, i nismo mi u Hrvatski Ustav slučajno stavili:

.... prema tome, sada zamislite te granice Hrvatske i ovakve, sa stanovišta budućnosti hrvatske države, budućnosti hrvatskog naroda, i sa stanovišta znači oslonca za onaj dio Hrvata koji bi ostali izvan te države.

Prema tome, po mom mišljenju treba na veoma delikatan način, ali isto tako i ubrzan način ptpočeti te razgovore i ja sam, i predlažem da mi ovdje danas odredimo jednu komisiju, od najmanje petorice vas koja bi vodila te razgovore i sa Srbima i sa Muslimanima, a kako ćemo onda to postaviti na dnevni red itd, to će ovisiti o razvitku prilika i u Bosni i u svijetu.

STJEPAN KLJUJIĆ:

Pošto sam ovdje pomenuo u vrlo ružnom kontekstu....

PREDSJEDNIK:

Nemojte tako....

STJEPAN KLJUJUĆ:

Gospodine predsjedniče, molim vas, da vam kažem, ja ne mogu otići sa ovog sastanka ovako, vi znate što smo nas dvojica proživjeli za godinu i po dana, znate sve što sam uradio i što nisam,

PREDSJEDNIK:

Kljujiću da ne gubimo vrijeme, mi smatramo,

ne samo ja, vodstvo Hrvatske smatra da ste vi u cjelini od kada ste došli na čelo HDZ obavili dobro posao, ali će vam sada reći ono, ponoviti ono što sam sada rekao, da ste ovom posljednjem momentu ipak se malo odredili Izetbegovićevoj politici u tom smislu da one pregovore koje smo htjeli, imam negdje datum zapisan kada smo razgovarali da treba u ovom smislu povesti razgovore sa jednima i drugima, da naš cilj, naš cilj nije od početka, ako hoćete od onoga proglaša kada smo ga dali, nije bio održanje takve Bosne i Hercegovine kakva je ona danas. To u hrvatskoj polici, u biti ne odgovara jer bi hrvatska politika na taj način bila stalno i neprestrano frustrirana gubitkom i demografskim i teritorijalnim u Bosni i Hercegovini.

Prema tome, u krajnjem mi smo težili i nismo zato slučajno stavili u preambulu hrvatskog ustava i banovnu Hrvatsku.

Prema tome, u tom pogledu smo se malko vi iz sarajevskog kruga, da tako kažem i ovog hercegovačkog i posavskog ste se malo razišli, što je uvjetovano razumijete, i vi biste željeli i ja sa vama kako bismo mogli obuhvatiti sve Hrvate, ali mislim da bi bilo nerealno da postavimo ova-ko da kažemo neka Srbi uzmu srpske dijelove, a bili su pris-tali i jedan i drugi čak na stanovito preseljavanje, pa da mi kažemo molim srpskom, a Muslimani neka idu s nama u Hr-vatsku. Mislim da bismo na taj način onda dobili Muslimane protiv sebe, ali ako im kažemo da smo mi za to da oni imaju znači, u tom ostatku Bosne svoju državicu, onda se moraju

zadovoljiti, a rekao sam i ponavljam s time i to će prihvati i evropski i svjetski medjunarodni čimbenici zbog toga što oni ozbiljno razmišljaju o tome da bi se mogla pojaviti islamska država u Evropi kao opasnost za kojekoga.

Prema tome, to su stvari koje nisu samo naše, nego i svih.

STJEPAN KLJUJIĆ:

Gospodine predsjedniče, uz sve ovo uvažavanje, dozvolite mi da malo eksplisiram stvari, da ne odem odavde, i mislim da imam osobno pravo na to da vam nešto objasnim.

Prvo, ovdje nije nikakav natječaj u hrvatstvu i ako bi bio ja ne bi dao nikome da bude, samo možemo biti u ravno. Ideja od 13. lipnja je bila moja ideja, gospodin Vlašić ju je razradio, gospodin Doko i ja smo donijeli vama ovdje papire, ako se sjećate, ovdje su bili i Vice Vukojević i gospodin Ramljak, bilo nas je dosta.

Prema tome, ja nisam protiv toga, samo se dogovorili da aktiviramo u određenom trenutku. Po mojem nije bio trenutak.

Druga stvar. Govoriti o 30 općina gospodine predsjedniče, nije realno. Mi u Bosni i Hercegovini imamo 14 općina gdje imamo absolutnu većinu i koju nam svi Srbi daju, imamo 5 općina u kojima imamo relativnu većinu. U tih 19 općina smješteno je samo 30 posto hrvatskog stanovništva u Bosni i Hercegovini.

Druga stvar, nije istina da nismo provodili politiku i javno rekli ...

PREDSJEDNIK:

Samo čekajte kada to kažemo, vidite, 30 posto hrvatskog površintva , ali što znači taj teritorij za hrvatsku državu? Prema tome, ako uzimate samo jedan elemenat onda ispada kao da to treba odmah odbaciti, a morate pogledati u onom smislu kao što sam govorio, ovakva Hrvatska država nema uvjeta za život, ali Hrvatska država čak sa granicama banovine ima ,a osobito sa poboljšanim granicama.

STJEPAN KLJUJIĆ:

Ali ova varijanta podrazumijeva da će vam se spojiti Knin i Drvar gospodine predsjedniče.

PREDSJEDNIK:

Ne podrazumijeva, jer je na to su već oni glavni protivnici, da to ne dolazi

STJEPAN KLJUJIĆ:

Gospodine predsjedniče, u tom slučaju ostali bi izvan hrvatskog domena, gradovi o kojima danas Hrvati nisu u većini, koji imaju tradiciju, koji pripadaju hrvatskom korpusu, od Konjica, Mostara, Stolca, Dervente, Doboja, Jajca, Bugojna i Travniku. Nije istina da nismo javno pro-

vodili u Bosni i Hercegovini i javno rekli svima da Hrvati neće ostati u srboslaviji. U tom pogledu i u medjustranačkom dogovoru da nitko nikome silom neće provoditi, sa konferencije za novinstvo to ste mogli pročitati čak i u Vjesniku koji inače ne prati nas kako treba itd, da smo to stalno isticали.

Druga stvar. U prvoj varijanti što je mladi gospodin Kordić govorio, moramo malo govoriti i o političkoj zrelosti, postoje ljudi koji imaju informacije, koji rade u državnim službama, postoje ljudi koji odu tamo na zbor pa održe i donesu zaključak.

Pitanje koliko je to moguće da mi možemo provesti to što su Srbi proveli u Krajini i Trebinju, ja bi ovoj gospodiji cestitao, bio bi ponosan na njih, i čak u tom jednom tekstu koji je vama upućen, stoji da se zahtjevaju primjenu hrvatskih zakona u....

. / .

24/1 1j

Stoji da se zahtjevaju primjenu hrvatskih zakona u Buzovači, Travniku, Vitezu, itd.

Gospodo, dolazi mi predsjednik općina, to je nemoguće provesti. Da oni to mogu, kamo sreće.

Dalje, smatrali smo da razgovore moramo voditi, ali u svim tim razgovorima, gospodo, svako postavlja pitanje:

- Tko će prvi podjelu Bosne predložiti? Svi, dajte da vidimo kantonizacija, dajte. Jer, kada smo mi Srbe doveli do toga, da kažemo: - dobro, vi ste ovdje inicijator, vi nećete u nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, itd. izvolite napisati papir.

Oni su samo donijeli papir sa beogradskom inicijativom. Jer, oni imaju štampu.

I, sada je pitanje: - tko će prvi zagristi?

Mi smo ovdje bili zadnji puta kada ste vi bili i nama ste rekli, - tri su varijante:

- Prva je boriti se za suverenu dokle, možemo.

- Druga je, - ako Srbi baš izuzmu te krajeve svoje, silom prilika, jer pod medjunarodnom kontrolom, hajdemo krnju Bosnu i Hercegovinu u konfederaciju sa Hrvatskom. Biti će tampon zona, dobiti ćemo Muslimane. Neko je tada rekao vrlo netaktično, - dati ćemo Muslimanima neku autonomnu.

Neka bude ta Bosna i Hercegovina ta, i takva, molim.

PREDSJEDNIK:

Stjepane, budimo sada konkretni, da ne gubimo

24/2 1j

vrijeme, molim.

STJEPAN KLJUIĆ:

I, treća, samo da završim gospodine predsjedniče, evo za dvije minute.

Treća je varijanta:

- Neće Muslimani s nama, hoće Srbi svoje, hajdemo sada mi u propagandu, da je to pitanje Evropa - Balkan, Beograd - Zagreb, - onda imamo šansu da dobijemo travničke Muslimane, bugojanske Muslimane, jajačke, pa da Hrvatska dobije jedan blok. I to bi trebalo pripremati.

I, zato smo rekli, da imamo Komisiju za kantonizaciju.

. Dalje, da unutar Bosne i Hercegovine prestrukturno nekoliko općina, koje su nam partizani namjestili da budu legativne za nas, da Dobretiće prebacimo u Travnik, ili u Jajce, gdje su bili nekada. Da druge dijelove, recimo, Ravno, prebacimo u Neum. Tako da bi mi dobili, gospodo, više prostora, i da bi konačno u toj cjelovitoj zemlji imali jednu prirodniju granicu.

Moram ovdje objasniti svoju politiku o Muslimima.

Da su mene Muslimani izdali, gospodo, ja sam imao plan, ja bih izvršio samoubistvo, u kabinetu Alije Izetbegovića.

Stanite, molim vas predsjedniče.

24/3 1j

Ja živim dolje, ja ne spavam godinu i pol dana, vi vidite sa kakvim ja ljudima saradjujem, onaj iz moga kabinetra, što kaže, da mu ja prijetim obitelji. Nije istina. Nego je policija došla, i meni saopćila:

- Da oni hoće mene da ubiju kao hrvatskog izdajnika.

I ta teza, koja je spominjana, molim vas, i u Tomislav Gradu.

(Upadica: Nemojte Kljuiću, molim vas.)

Neka Boban, ti i ja ćemo raspraviti pred predsjednikom. Da smo mi izdali interes, molim vas gospodine predsjedniče, - mi smo izborili brže, nego što se očekivalo zahtjev za nezavisnost Bosne i Hercegovine. To nije bilo lako.

Druga stvar, - mi smo Muslimane preveli na našu opciju. Oni su startali, to gospodin Brozović zna prije godinu i nešto sa umjerenom razumnom federacijom. Pa je bila konfederacija, pa je nezavisna.

Šta bi bilo gospodo obratno da je bilo, da su Muslimani tako

PREDsjEDNIK:

Kljuiću, molim vas lijepo. Da je Izetbegović prihvatio naš prijedlog, naš nacrt o konfederalnom savezu suverenih država, - vjerojatno ne bismo imali rata protiv Hrvatske.

Prema tome, nismo mi ništa preveli, nego oni vode

24/4 1j

i nadalje svoju politiku. (Dobro.)

Prema tome, mi se moramo postaviti aktivno u odnosu na njihovu politiku.

STJEPAN KLJUIĆ:

Gospodine predsjedniče, vi ste najbolji primjer da imate svoj štab, imate svoje ljude.

Ja poslije ovoga figurirati dolje ne mogu.

Mislim, moramo biti iskreni. Prvo, ja sam privatna osoba, koja nisam brate mogao biti savladan ni za vrijeme komunizma, kada je Branko Mikulić me ganjao, itd. Ovdje se iznosi, jer ste mi vi rekli da ... dovedem u HDZ. (Jesam.)

Pa, molim vas da vam kažem, što se tiče politike ovdje. Ne može sedmi patuljak da ustaje i galami protiv toga. Sve što ste mi rekli ja sam obavio. Ne možemo dalje, vi hoćete Herceg-Bosnu, hoćete Bobana, izvolite, gospodo, imate moju ostavku. Uvijek imate moju ostavku, predsjedniče.

A ja nisam zaslužio da pojedinci govore o meni tako, jer u krajnjoj liniji, ja sam od stranke, koju sam preuzeo od Perinovića, koji je bio Baković, koje je bilo pola ljudi, koji su bili protiv nas, protiv vaših interesa, gdje ih nema - napravio jednu stranku, koja ima image u javnosti. Kakvi smo mi unutar, mi to znamo.

Ja sam danonoćno bio s ljudima, radio, pokušao da okupim što više intelektualaca, i jakih ljudi. Nemam familije, nemam svoga klana, nisam nikoga od svojih doveo.

24/5 1j

Prema tome, kada se govori o kadrovskoj politici, - najviše je Hercegovaca. Da li je odabir bio bolji? Koga god prevodiš odozdo, dolaze iz susjednog sela, kažu - ne valja. Nemam svojih ljudi, i sve sam njih prihvatio ovdje. I, s Bobanom kad me je poljubio na konvenciji u Mostaru, ja sam mislio sa smo sve rasčistili.

Izvinite, molim vas, stanite, gospodine predsjedniče, molim vas, ja živim za ovo, morate čuti, i vidite o čemu se radi gospodine Tuđman.

Ja sam vaš čovjek, i kada su me provocirali novinari, itd. ja znam šta sam rekao. Ja znam šta je Gojko Šušak učinio, ali molim vas.

PREDSJEDNIK:

Ma znam i ja šta ste

STJEPAN KLJUIĆ:

Molim vas, ali, molim vas, nemojte da odemo iz ove sale, da ja moram opet sjediti sa Koštromanom, - to ne možete tražiti od mene, izvinite, to ja ne mogu podnijeti. Da pitanje mog digniteta, moje osobe. Ja sam bio Hrvat, kada se to u Bosni nije smjelo.

PREDSJEDNIK:

Čekajte, nemojmo, Kljuiću, ne, nemojmo ići na osobe.

Ja sam vam kazao, - mi smo bili zadovoljni s vašom politikom i zaslužni ste za afirmaciju hrvatske politike u Bosni i Hercegovini. I, dajmo, nemojmo svoditi sada na osobne, dajmo idimo dalje. Došlo je vrijeme kada se ovo što ste kazali, - da Hrvati ne mogu ići u Srboslaviju.

STJEPAN KLJUIĆ:

Apsolutno, predsjedniče.

PREDSJEDNIK:

E, pa molim, o tome je riječ,

I, prema tome, u tome pogledu nije točno što se ipak iz jednih krugova, - da su ovi Herceg-Bosnu donijeli samovoljno, ili na moj nalog. Nije točno. Nego su, znači i oni i vi, ali svaki na malo jednostrani način, bez dovoljne koordinacije izmedju sebe provodili opću politiku. A ta opća politika jeste bila, znači, za čuvanje suverenosti do određenog momenta, dok je to odgovaralo Hrvatskoj. Ali dalje ne odgovara.

I, prema tome, ovo što su oni učinili, to je što vi sađa kažete, - da neće Hrvati u Srboslaviju.

Prema tome, to je put na koji trebamo doći do Hrvatske države u boljem pogledu u svakom smislu.

JERKO DOKO:

Nikad na ovakav način nećemo doći, predsjedniče.

24/7 1j

PREDSJEDNIK:

Dragi Đoko, to dopustite da osim vas razmišlja i netko drugi, je li.

Eto, vidite, tu ima znači razmišljanja i na vašim sastancima, itd.

JERKO DOKO:

Nema, tajni sastanci su bili, moram vam reći, ne mogu više to izdržati, to su tajni sastanci bili. (Koji?)

Evo, ovi, što su rečeni.

PREDSJEDNIK:

Kako tajni sastanci, ako su se sastali predstavnici 30 općina ovdje.

JERKO DOKO:

Ma koji, ma nije istina, - lažu vas, lažu, pa moram vam reći. Sada ću vam ja reći, da vas lažu gospodine predsjedniče, jer ne mogu izdržati, došao sam ovdje, ne moram nikada više doći. Ali vas lažu gospodine predsjedniče, krivotvorili su zapisnike.

Gospodin Gagro, i gospodin Damjan Vlašić u Grudama je došao i potpisao se Damjan, - da su prisutni tu, a onda su napravljeni zaključci.

Na ovakav način nećemo doći do ničega. Bio je gospodin Gagro, i krivotvorili ste stvari.

Gospodine predsjedniče, fino smo se dogovorili u šestom mjesecu, - da ćemo ovo raditi, a vi ste morali gospodine predsjedniče, imate svoga predstavnika i predsjednika HDZ-a BiH, zovnuti njega i reći:

- Stjepane, da se to provede.

Ali niste mu rekli.

PREDsjEDNIK:

Gospodine, hoćete li me vi sada učiti šta sam ja trebao učiniti, molim vas lijepo. I vi ste dolazili ovdje, ne jednom, nego dolazili ste više puta.

JERKO DOKO:

Gospodine predsjedniče, u Mostar se ne može uči već, a vi mislite da ćemo imati i Knjic, a u Mostar se ne može uči, blokirani smo sa svih strana. A ne možemo na taj način.

PREDsjEDNIK:

Bila je Hrvatska čitava okupirana, čitava je Hrvatska bila okupirana, o tome se radi, tu su vidite bitne razlike, i dopustite

. / .

...u tome se radi i tu su bitne razlike i dopustiti ćete ako ste vi kazali da se ne može voditi politika, neznam jednu ružnu riječ ste upotrebiti, neću upotrebiti takvu, znate, ali pozivam na to da predjete preko ovih osobnih

DR MATO UDOVIČIĆ:

Jedno iz travničkih krajeva, jednu rečenicu-mi moramo ljudima kada dodjemo sutra u našu sredinu kazati da imamo jedno rukovodstvo stranke, pa neka gospodin Kljić, predsjednik Stranke i naš gospodin Mate Boban neka predstavljaju jednu cjelinu naše stranke, jedan je predsjednik, jedan je potpredsjednik, da ne idemo po dva kanala, u rukovodjenju.

To će dovesti do cijepanja potpuno naših općinskih odbora isto u dvije frakcije. Mi moramo večeras znati što su oni riješili, da je to jedinstvena stranka.

PREDŠJEDNIK:

Da, ali ta podjela izmedju vas koja dolazi, dijelom je znači osobne naravi, ali je većim dijelom ipak prouzrokovana ovim veoma delikatnim političkim problemom pred kojim se hrvatski narod u cjelini, pa prema tome i onaj dio njegov u Bosni i Hercegovini nalazi i jasno dajmo u tom pogledu budimo razboriti i nemojmo ići sada na diobu, nego prihvativamo takav jedan plan rada koji će biti u interesu te Hrvatske države, po prvi puta poslije 9 stoljeća do-

bivamo u svijetu medjunarodno priznatu i ostavimo se sada kojekakvih osobnih i još nešto da znate i vama i svima se proturaju kojekakve informacije i vijesti i od ljudi koji su u kojekakvim službama i koje idu za tim rastrojstvom i po onim podacima koje ste mi vi donosili itd, itd ,koji su zainteresirali da to hrvatsko nacionalno biće rastroje i itd, itd.

Prema tome, po mom mišljenju, ništa ne treba mijenjati, u generalnoj politici, formalno još uvijek mi možemo stajati na ovome što ste formalno izglasali sa Muslimanima za suverenost, a Srbi to čine, Srbi znaju , i prema tome, da ne bismo gubili vrijeme i da bismo čak potakli ono što je u interesu hrvatskog naroda, rekao sam, izvolite razgovarati, direktno razgovarati, razgovarati sa Karadžićem, razgovarati sa Izetbegovićem.

Prema tome, Bosne i Hercegovine nema, Srbi su se izdvojili, nameću vam srbodinar, prema tome, hoćemo zadržati, mi na to ne pristajemo, znači što nam je, izvolite, za početak ovog dana to mogu biti razgovori o kantonizaciji kao što su čak i ovi kazali, ali jasno sa našim ciljem da to ožitvorimo u onom smislu kako to odgovara Hrvatskoj državi, hrvatskom narodu.

LASIĆ MIRO:

Ako bi se uspjelo napraviti bosanski dinar,
vjerujte Srbi će se ugušiti u svom vlastitom izmetu dinara,

ako to uspijemo, a ja neznam da li to možemo uspjeti.

PREDSJEDNIK:

Nećete uspjeti, jasno da nećete uspjeti, nećete uspjeti.

Predlažam da se dogovorimo o Komisiji koja će voditi te razgovore i koja će u tom smislu znači, biti ako hoćete i uže vodstvo Hrvatske demokratske zajednice u Bosni.

Neki prijedlog od vas? Kljujić, Boban, Stanić je iz Bosne, njih tri moraju biti, idemo dalje.

(Upadica: Bihać moramo obuhvatiti.)

Bihać nam je veoma važan...

(Upadica: Kažem, kao regija ostaje naša.)

STIPE MESIĆ:

On predlaže da bude tamo gdje je kritično.

(Upadica: Gdje je kritično da bude pregovarač.)

PREDSJEDNIK:

Koga predlažete?

(Upadica: Ne razumi je se.)

Da li je ovdje?

Stjepane, to nije pitanje osobno, nego pitanje političkih opredjeljenja.

25/4/JG

Da li možete Raića staviti,

. / .

26/1/VM

.. zašto ne može profesor iz Travnika?

PREDsjEDNIK:

Pa, nisam ja rekao da ne može.

Izvolite.

KORDIĆ:

/Govornik se naknadno uključio/

... imam pravo da budem tu, jer 12 općina stoji
iza mene, jer sam predsjedavajući te regionalne zajednice.

PREDsjEDNIK:

Dobro idemo, Kljuić, Boban, Vlado Šantić smo
rekli, Iko Stanić, Udovičić, Vlašić i - tko?

/Upadica: Dario Kordić, Dusovača/

Sedam - Kljuić, Boban, Vlado Šantić, Iko Stanić,
Udovičić, Lazić, Kodrić - prihvaćeno.

Idemo glasati. Tko je za Kljuića?

/Upadica: Ja bih generalno, ja sam za sve ove,
samo da ne budu ...- govornik nije uključen/

U pregovorima onaj koji ne prihvata ovo što smo
izložili sada tu neka kaže ne prihvata i neka se ne pojavljuje,
molim, da se razumijemo.

/Upadica se ne čuje/

Ovo su odveć presudni povijesni trenuci da bismo se mogli igrati i da bismo mogli dopustiti bilo kakve osobne poglede.

/Upadica: Nema Mostara i Stolca/

/Upadica: Ti ljudi moraju biti u Sarajevu. Ne mogu se pregovoriti voditi tako da ljudi dolaze, jer vidite, to znaju biti intenzivni pregovori od dva, tri, četiri pet dana, pa sa Muslimanima , pa sa Srbima, ako su jedan iz Bihaća, jedan odavde, jedan odande, ja sumnjam da će oni biti u Sarajevu, jer ništa gore, ako se pregovarači mjenjaju. /

Znam, ali s obzirom na upravo značajke problema moraju biti, pa prema tome, sada smo tu kazali, tri , čest, sedam, znači, ako dvojica neće biti, pet mora biti upoznato uvijek.

/Upadica se ne čuje/

STJEPAN KLJUIĆ:

Izvinite, kada bude manje pregovarača, tri recimo, tko će .. prisutnih?

PREDsjEDNIK:

Predsjednik i potpredsjednik, evo tako, predsjednik Kljuić i Boban zajedno, molim, predsjednik i potpredsjednik.

/Upadica se ne čuje/

Prema tome, mi smo, čini mi se, na dobrom putu, a o dalnjim prognozama, da li će odlučivati medjunarodni čimbenik, da li će Bosna biti zaštićena na osnovu izjave State Departmenta, ja sam da sačekamo, da se dogovorimo, ali u svakom slučaju možemo napraviti alternativna rješenja, kao što smo svojedobno i kada smo bili ovdje na Svetog Antu napravili tri alternativna rješenja.

PREDSJEDNIK:

Znam Stjepane, ipak da udjemo malo u bit problema.

Što je, kada je Kadrijević rekao da će JNA poštivati odnosno prepustiti političko rješenje političkoj strani - što je pod tim mislio? Znači, to je jedno pitanje.

Drugo, mi smo se zadnji puta dogovorili da vi u Bosni vodite direktne razgovore i sa Izetbegovićem i sa Karadžićem. Prema tome, i o tome, molim da malo porazgovorimo.

Da li je i vaša delegacija, znači, sada smo čuli da sudjeluju i ministri u saveznoj vladi, a vaša delegacija sudjeluje još i u saveznoj Skupštini i u svezi s ovom odlukom, da, vi ste donijeli odluku o zahtjevu priznanja, ali kako se, znači, srpska strana odnosi prema tome i kakva je situacija u svezi s tim?

Što oni zapravo, što su već dosada poduzeli i što namjeravaju?

2/5/VM

STJEPAN KLJUIĆ:

Evo, ovako, oni imaju svoju liniju, mi imamo svoju. Njihova liniija nije legalna. Vi ste vidjeli da su se jučer okupili u Beogradu predstavnici onih stranaka koje žele Jugoslaviju.

Medju njima je bila neka Stranka Jugoslovena koja nema nijednog zastupnika u našoj Skupštini. Bila je Srpska demokratska stranka. Bila je ova Šubić, ova Rabija koja predstavlja Miloševićevu stranku u Bosni i Hercegovini. Uglavnom, to su sve minorne stranke, osim SDS-a.

PREDSJEDNIK:

A, SDS je isto bio?

STJEPAN KLJUIĆ:

Jeste. Mi kroz institucije sistema, takva je Vlada, Skupština, Predsjedništvo, borimo se i stojimo iza onog

...

./. .

... vlada skupština Predsjedništva. Borimo se i stojimo iza onoga što smo izglasali.

I ja vam moram reći da to uvažava Evropska zajednica. Naime, kada smo prvi puta izglasali Memorandum o suverenosti Bosne i Hercegovine, to je bilo u pola četiri u noći, ujutro u pola sedam iz Bruxellesa je tražen dokument.

Koliko će evropska javnost i zapadne zemlje držati do toga, ja i mi nemamo iskustva s time, - vi imate više. Ali je činjenica da SDA, HDZ, NBO, SDP, pa čak i liberali su isključivo za suverenu Bosnu.

Dakle, ostaje samo pitanje Srba. To je što se toga tiče. Što se tiče u Saveznoj Skupštini, u Saveznom vijeću, - postoje delegati koji su izabrani prije šest godina. Mi smo glavninu Hrvata povukli, ostali su još dvojica, - Boro Krajina, i Božidar Žan. Mi ne možemo da dodjemo do njih.

Inače, u tome vijeću ostali su samo Srbi, čak nema niti Muslimana. Od dva ministra u Vladi, koja još egzistira, jedan je Poiskić, Musliman, jedan je Stevo Mirjanić, Srbin. Oni su tamo. Medjutim, mi smo sada tražili njihovo povlačenje. Pazite, oni nemaju nikakve odgovornosti prema novoj vladi, jer oni nisu iz našega sistema. Oni se ponašaju ad persono, i oni gore ostaju.

Medjutim, mi smo postigli uspješno, - Božićević da ide gore. I to je zaključeno na Predsjedništvu.

I, sada moramo iz toga izvući paralele. Ako ne ide Božićević, ne idu oni. Zimus moramo rasturiti sportsko

natjecanje, a reći, - ako ne ide ministar i član Predsjedništva, onda ne možemo ni ligu tu držati.

Dakle, imamo niz obaveza koje moramo odraditi. Ali, koliko ćemo odraditi, koliko možemo, ja ne mogu da prognoziram. Ali je činjenica jedna, - da smo do sada odradili ono što je bila naša zadača.

Ja vam mogu reći da je političko stanje takvo, da su ove stranke, - SDP, komunisti, SDA, HDZ, NBO za suverenu Bosnu i Hercegovinu.

Kolika će biti snaga SDS-a, - sa nekim strankama koje su izvan parlamenta, - ja ne mogu da govorim o tome. Mislim, ja znam da su oni protiv. Ali, mi smo rekli, i u razgovorima sa SDS-om, - da ne postoji mogućnost da netko na silu nekoga prevede. Dakle, Srbi su pristali: - da se mirnim putem razriješi kriza u Bosni i Hercegovini, što znači: - niti oni mogu Hrvate i Muslimane prevesti u Jugoslaviju silom, odnosno oni su rekli, - da neće. A, niti mi želimo silom zadržati Srbe.

I, jučer na božićnom prijemu smo imali razgovore sa Srbima, koji traže, - apsolutno kantonizaciju, podjelu medija, i pod parolom: - neće krst na krst, - da se mi dogovorimo.

Mislim ovako: da je njima sada u Bosni i Hercegovini stalo da kontaktiraju isključivo na podjelu Bosne i Hercegovine.

- Na podjelu Bosne i Hercegovine gdje armija je vrhovni arbitar. I, Karadžić je prije dva dana na televiziji rekao:

- Tamo gdje ima pet posto Srba, tamo je Srbija. Gospodo, tko prihvata takav žargon razgovora, mislim njemu je sve jasno šta to znači.

Prema tome, mislim da Bosna i Hercegovina kao suverena, a unutra neka kantonizacija koja bi garantirala ljudska prava svima itd. to bi nešto bilo prihvatljivo. Ali podjela Bosne po srpskom receptu, - prvo bi nas dovela u jedan minoran položaj, jer mi imamo u 14 općina, preko 50 posto i u 5 imamo relativnu većinu.

(Upadica: Od ukupno?)

Od ukupno 190 općina, jeste. S druge strane oni su već pomoću armije napravili Banja Luku i Trebinje. I armija je rekla...

(Upadica: I Mostar.)

Jeste. Armija se raselila, - mi cijenimo da danas ima oko 14 korpusa u Bosni i Hercegovini. Dakle, sve ono što se povuklo sa granice iz Slovenije, iz slovenskih kasarni, iz hrvatskih kasarni, - sve je isključivo došlo, plus rezervisti titogradski i užički taj korpus. I mi smo rekli tamo u tim razgovorima, da se rezervisti moraju povući.

Armija je spremna na neke razgovore, - čisto iz materijalnih uvjeta, - iako sam ja na fin način rekao gospodinu Kadijeviću, - da bi Bosna i Hercegovina kao

3/4 lj

država bila spremna da jedan dio te vojske prihvati, egzistencionalno, - to je prije svega onaj dio koji je bio u Bosni i Hercegovini prije rata u Sloveniji.

On je nakon toga tako osorno odgovorio, da je to stvar nedostatka kućnog odgoja, i da je za njih uvredljivo razgovarati o plaćama i penzijama.

Naravno, ja nisam reducirao, jer nije bilo potrebe, oni tako mogu da smatraju. Ali, ako mi promijenimo svoju novčanicu, i ako je dovedemo na samofinanciranje u Bosnu, koliko ćemo to moći učiniti, koliko je potrebno priprema, - to je druga stvar.

. / .

26/3/VM

Dajmo gospodo, predjimo preko tih osobnih, jer gledajte, nemoj te se osobno vrijedjati, jer to je osobno došlo, došlo je iz političkih. Teško je zauzeti stanovišta o svim tim problemima . Oni su takvi.

Spomenuli ste crkvu. Znam ja, predstavnicima crkve Bosne je jasno da bi najbolje bilo da bude cjelina, je li?

Prema tome, ali je pitanje Hrvatske države i što možemo ostvariti, pa prema tome, tu treba umještosti i treba sada i u razgovorima sa jednom i drugom stranom, a onda još i konkretno na terenu, postići u smislu razgraničavanja optimalni.

I još bih vas nešto molio, znači s time smo završili. Valjda smo se razumjeli što hoćemo.

Prema tome, čak i malo više veze i jeste samostalni, ali ste sastavni dio hrvatskog naroda i sastavni dio Hrvatske demokratske zajednice, a bilo je malo tendencija i malo drugačijih i nije slučajno, uostalom, svi oni protivnici priznanja Hrvatske i samostalne Hrvatske su činili svašta, pa nije slučajno da je takvih onda bilo i do dolje. I da će pokušati nadalje.

Molio bih vas, mi stojimo kao što smo stajali i stojimo još uvijek pred veoma delikatnom zadaćom vojnog starješinskog kadra. Sada stojimo pred drugom delikatnom zadaćom, stvaranja vlastitog diplomatskog kadra.

Prema tome, dajte mi prijedloge iz vaših redova svih bosansko-hercegovačkih za sve ljude koji znaju jezike ili koji imaju smislu za diplomatsku službu. Odmah mi dajte, pošaljite ili ostavite kratke biografske podatke tako da i u tom

26/4/VM

pogledu budete sastavni dio Hrvatske, a i da uspješnije rješavamo taj problem.

Hvala, idemo na večeru.

ZAVRŠENO U 21,55 SATI